

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

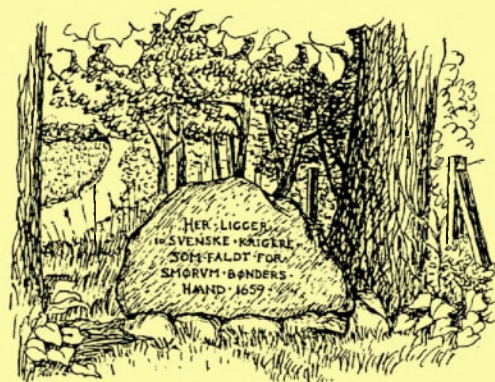
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

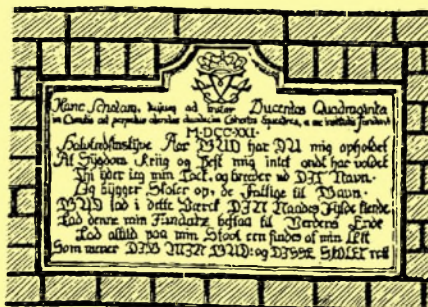
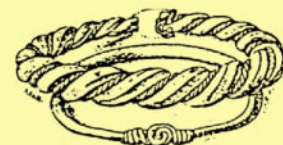
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2008 Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

Årsskrift 2008
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv

Foreningens bestyrelse

Formand	Anni Agerskov	4465 4720
Næstformand	Inga Nielsen	4497 3696
Kasserer	Inge Winther	4497 6808
Sekretær	Hannah Rank	4465 1970
	Knud Remi Christensen	4466 3452
	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
	Hans Bindslev	4497 6668
Suppleanter	Line Ludvigsen	4465 3547
	Bent Thygesen	4497 5054
Revisorer	Ebbe Engmark	4465 2829
	Niels Henrik Rank	4465 1900

Historisk Forenings samling

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Åbningstid 1. søndag i måneden kl. 13-16

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Arkivleder Rolf Kjær-Hansen

Telefon 4497 1167

Åbningstid Hver torsdag kl. 10 – 13
1. lørdag i måneden kl. 11 – 13
(undtagen helligdage og juli måned)

Indhold

Forord.....	3
Jord- og stendiger	
Et bevaringsværdigt element i Kulturlandskabet.....	4
Værebros Å, et sogneskel for 100 – 150 år siden	9
En tragisk Begivenhed og dens personer.....	17
Uddrag fra Roskilde Tidende –	
Degne i Smørum og Ledøje Sogne	30
Byhorn.....	33
Semibygger i Kirsebærvangen 1973 – 74	35
Integration i praksis	38
Egedal Leksikon	42
KEJ Motor & Maskinservice	44
Rejsen til Portugal oktober 2008.....	47
Nye genstande	51
Om skoletjenesten og åbent hus om søndagen	55
Lokalarkivet 2008.....	56
Historisk Forening 2008	58

Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Årsskrift 2008

Redaktion Knud Remi Christensen
Inga Nielsen
Anni Agerskov
Hans Bindslev
Line Ludvigsen

Layout Fredi Paludan Bentsen

Tryk Stormtryk

Forord

Med Årsskriftet prøver Historisk Forening at fastholde og levendegøre Ledøje-Smørums historie. Historien skrives imidlertid ikke én gang for alle. Der tilføjes hele tiden ny viden om de mennesker, der har levet i området gennem årtusinder. Det betyder, at vi løbende reviderer vores forståelse af områdets historie. Sidste år bragte vi artiklen ”Hvordan der kom vej mellem Hove og Smørum” af Niels Erik Andersen. Siden da har nye oplysninger bekræftet, at der rent faktisk har været færgefart over Værebros å, og nye studier af gamle egnskort har medført, at den første placering af vej og bro mellem Hove og Veksø nu kan fastslås med sikkerhed. Vi finder denne viden så interessant, at vi har valgt at bringe en supplerende artikel af Niels Erik Andersen.

I en artikel om sten- og jordgærder i kulturlandskabet fortæller Mette Brosolat Ohlsen fra Kroppedal Museum om disses oprindelse og historie. I vores område er de oprindelige sten- og jordgærder truet af overpløjning, sløjfning i forbindelse med byggerier og nye vejanlæg. Derfor er det særlig vigtigt at være opmærksom på sten- og jordgærdernes historie og på de regler, der gælder for bevarelsen af disse.

I artiklen ”En tragisk begivenhed og dens personer” fortælles en grum historie fra Smørumnedre Mark. Den giver associationer til ”Pelle Erobreren”, hvor svenske far Lasse forsøger at skabe en bedre tilværelse på Bornholm for sig selv og sin søn, Pelle.

Mens gårdenes historie er veldokumenteret, møder vi i ”En tragisk begivenhed og dens personer” samfundets

aller fattigste. Mange indsidere og daglejere levede en omtumlet tilværelse med hårdt slid, usle boliger og ringe løn. Disse mennesker udgjorde sammen med koner og børn en væsentlig arbejdskraft, men deres historie er mindre kendt og vanskelig at dokumentere.

I Jens Jørgen Nygårds artikel får vi den spændende historie om, hvordan ”vore” byhorn havnede i Ballerup, og om hvordan vi fik dem tilbage i år. Historien supplerer en artikel om byhornene i Årsskriftet fra 2003. I ”Degne i Smørum og Ledøje sogne” gengives en interessant anmeldelse af J.P. Jørgensens bog ”Ledøje Kirke før og nu”. Herefter følger en artikel om at være semibygger i Kirsebærvangen. Det, at familien giver en hånd med for at få foden under eget bord, er et godt eksempel på, hvordan det var, da Ledøje-Smørum udviklede sig fra landbrugssamfund til forstad i 60-erne og 70-erne. Endelig følger en interessant historie om KEJ Motor- og Maskinservice, som blev grundlagt i 60-erne i blandet bolig- og erhvervsområde. Der sluttes af med en række faste artikler, hvor bl.a. Christopher Arzrouni giver en levende beskrivelse af sin udenlandske oprindelse.

Til sidst skal der lyde en tak til alle skribenter og til vore sponsorer i det lokale erhvervsliv samt til Dansk Lokalhistorisk Forening for økonomisk støtte.

Vi ønsker hermed Historisk Forening og alle vore læsere en rigtig glædelig jul og et godt nytår 2009. God læselyst.

Anni Agerskov og Inga Nielsen

Sten- og jorddiger

Et bevaringsværdigt element i kulturlandskabet

af Mette Brosolat Ohlsen, Kroppedal Museum

I omegnskommunerne i det tidligere Københavns Amt finder vi stadig den oprindelige bebyggelsesstruktur i flere af landsbyerne. Centralt ved hovedgaden ligger et gadekær og smågader udgår herfra, ofte flankeret af sten- eller jorddiger. Husene i sådanne landsbyer er i høj kurs, og de fleste vil mene, at strukturen bidrager til at give beskueren en positiv æstetisk oplevelse.

Men den oprindelige struktur opretholdes ikke kun for at tilfredsstille beboernes behov for et idyllisk udsyn fra køkkenvinduet. Opretholdelsen sikrer også, at viden om tidligere tiders arealanvendelse ikke går tabt.

Administrationen af diger i byzone varetages gennem lokalplanlægningen.

I 2005 udarbejdedes eksempelvis en bevaringsplan for Hove Landsby, hvor der forbilledligt blev taget højde for bevaringen af den oprindelige landsbystruktur. Inkluderet i bevaringsplanen var også landsbyens stendiger, der dermed karakteriseredes som væsentlige og bevaringsværdige elementer.

Fra 1992 er sten- og jorddiger i landzone beskyttet ved lov. Definitionen på sten- og jorddiger er *menneskeskabte, linieformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som har fungeret som hegn og som blev bygget med det formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet.*

Fig. 1. Stendige ved gadekæret i Hove landsby.

Fig. 2. Foto af herredsgrænsen mellem Østrup og Herringløse.

I baggrunden gravhøjen Maglehøj, der ligger lige i skellet mellem Smørum og Sømme herreder.

I landskabet ligger således et betragteligt antal fortidsminder, der nemt overses på trods af deres ofte robuste karakter. Digerne er vigtige elementer i kulturlandskabet, som ud over at vise tidligere tiders arealudnyttelse, ejendoms- og administrationsforhold, fungerer som levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter og bidrager til et vekslende landskab. Ofte kan man tale om egnskarakteristiske digestrukturer.

En undersøgelse af den historiske udvikling i 5 områder i Østdanmark udført i begyndelsen af 1980'erne, viste, at 7 ud af 10 diger, der var angivet på kort i 1884, var forsvundet i 1981.

Med naturbeskyttelsesloven af 1992¹ blev sten- og jorddiger som noget nyt generelt beskyttet mod tilstandsændringer. Denne bekendtgørelse beskyttede foreløbigt de sten- og jorddiger, som var beliggende i landzone og var vist med signaturen for jordvold og stengærde på det på dette tidspunkt senest udgivne kortblad på Kort og Matrikelstyrelsens kortværk Danmark 1:25.000 de såkaldte 4 cm kort.

Imidlertid medtager 4 cm kortene kun en del af de eksisterende sten- og jorddiger, - i praksis diger der lader

¹ Lovbekendtgørelse nr. 835 af 1. november 1997 som senest ændret ved § 9 i lov nr. 447 af 31. maj 2000 om ændring af visse miljølove.

sig fotografere fra luften. Denne udvælgelsesprocedure tilgodeså ikke nødvendigvis alle de mest bevaringsværdige diger, og i andre tilfælde blev ikke-bevaringsværdige diger tilgodeset. Afgrænsningen er derfor blevet ændret på visse områder og åbner mulighed for at erstatte den *generelle beskyttelse* med en beskyttelse på grundlag af en *samlet vurdering* af digerne i et nærmere afgrænset geografisk område, der mindst skal dække én kommune. Således vil det være digernes kulturhistoriske, biologiske eller landskabelige betydning, som er afgørende for beskyttelsen. Vælges denne fremgangsmåde, erstattes den vejledende registrering af en konkret udpegning af beskyttede diger inden for et nærmere afgrænset område, der er bindende for myndigheder og lodsejere mv. I 2004 blev fortidsminder og sten- og jorddiger overført til museumsloven.

En sjælden gang kan særligt betydningsfulde sten- og jorddiger fredes som *fortidsminder*. Fredningen kan først opretholdes, når ejeren har modtaget meddelelse om digets tilstedeværelse på ejendommen. En sådan fredning afføder en zone på 2 m langs diget, hvor der ikke må jordbehandles, gødes eller beplantes.

Alderen på de forskellige administrative grænser

Kun meget få diger kan dateres præcist, men mange kan dateres omtrentligt ud fra deres beliggenhed, udseende, tidligere funktion og lignende. Ved udskiftningen i forbindelse med Landboreformerne, der i Ledje-Smørum fandt sted i årtierne omkring 1800, fik den enkelte gård sine jorder samlet under ét, evt. med underinddeling i forskellige marker. Stort set alle disse nye markeringer var sten- og jorddiger. Diger, der kan tilbageføres til udskiftningen, kan normalt henføres til bestemte kategorier. Man taler om ejerlavsdiger – som også kan være skel mellem større, administrative enheder som sogne,

herreder, amter etc., yder- og inderdiger om en landbrugsejendom, toftediger om en gårds ”nærarealer” eller diger langs fællesveje og fægyder.

Tilhører diget den ældre struktur fra før udskiftningen kategoriserer man atter i ejerlavsdiger, diger i van geskel, diger i grænsen mellem udmark og indmark (agerarealet). Diger, der ikke ”passer ind” i et områdes nuværende eller seneste funktionsbestemte digemønstre, samt diger, der ikke forløber efter rette linier, må formodes at være særligt gamle. De er dermed særligt betydningsfulde, idet deres fysiske tilstedeværelse alene er vidnesbyrd om deres eksistens. Man kan således ikke genfinde dem på ældre kort eller i skriftlige kilder, da de var uden funktion i historisk tid. Sådanne diger vil ofte være ganske lave, da der ikke har været behov for at vedligeholde dem i århundreder, siden de mistede deres funktion som hegn. De vil overvejende være bevaret i ekstensivt udnyttede områder som skov, overdrev og hede.

De ældste ejerlavsgrenser går formentlig tilbage til jernalderen. Vi ved nemlig, at ejerlavenes grænser, som vi kender dem i dag, var der, da de første udflytterlandsbyer opstod i vikingetiden og den tidlige middelalder. Meget forenklet vil en adelby, det vil sige den oprindelige by, som udflytterne skiltes fra, typisk have et relativt stort ejerlav, med grænser, der følger de naturlige skel. Senere er der ofte indenfor dette område udskilt mindre ejerlav (udflytterlandsbyer), hvis ”ydergrænser” følger det gamle adelbyejerlavs naturlige skel, mens grænserne ind mod adelbyen og andre udflytterlandsbyer er påfaldende retlinede og går på tværs af terrænforhold (Porsmose 1987:66f).

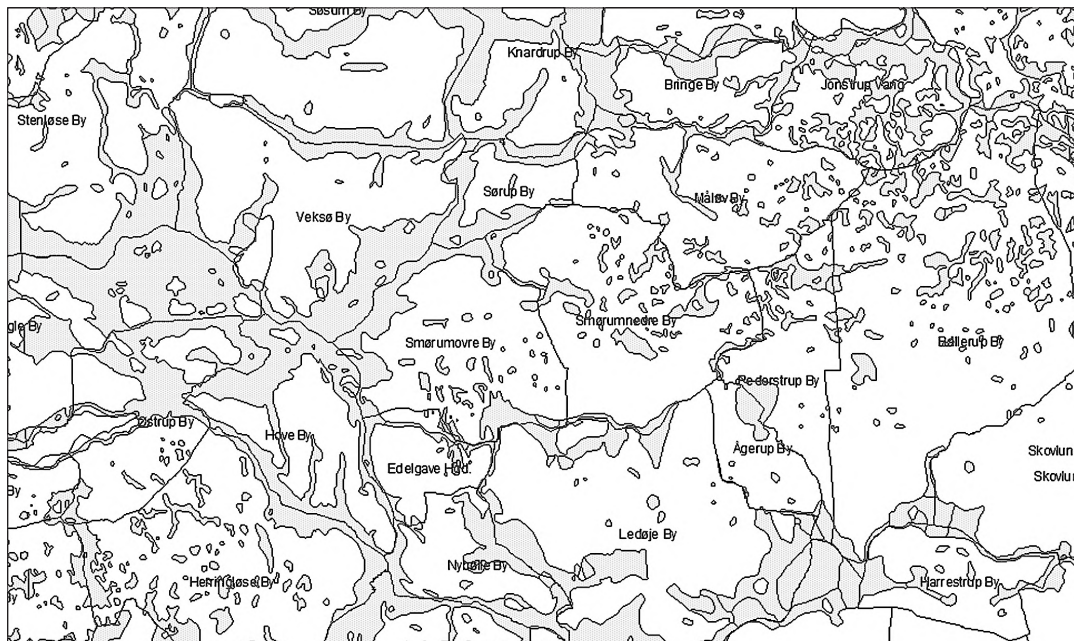

Fig. 3. Kortet viser et udsnit af ejerlav på Sjælland. Vådområder er grå (GEUS jordartskort 1999) og ejerlavens grænser, baseret på Christian den V's matrikel fra 1682-1683 er markeret i sort streg (Dam 2004).

På fig. 3 ses således, at hovedparten af ejerlavsgrensene nøje følger landskabets naturlige udbredelse af vådområder. Dog skal man være opmærksom på, at hele landet formentlig ikke var inddelt i jernalderen.

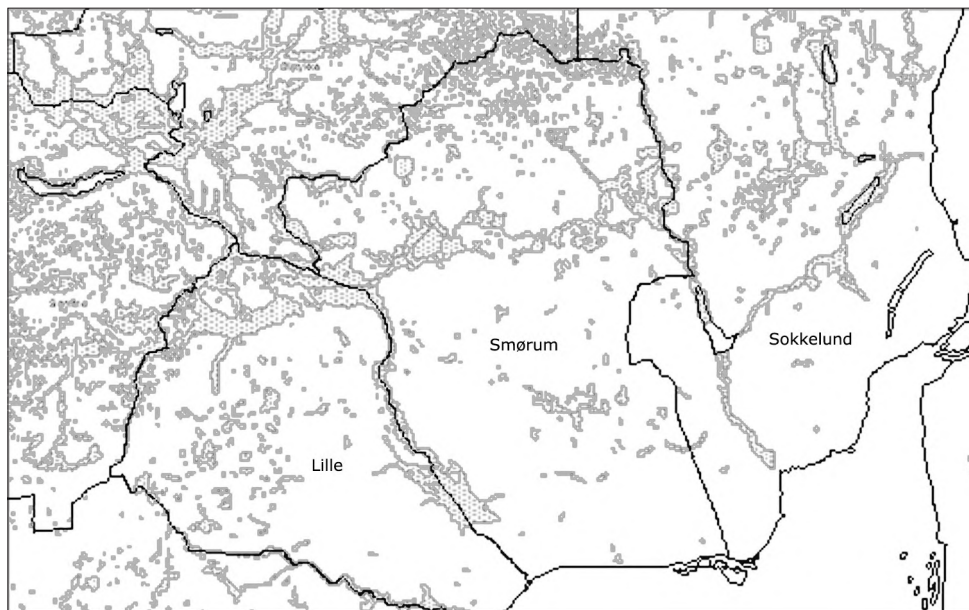
Hvor ejerlavene baserer sig på jernalder landsbyernes ressourceområder, grunder inddelingen i herreder i en militær og administrativ inddeling af landet, hvis forudsætninger fortaber sig tilbage i vikingetid og tidlig middelalder. Det forhold, at Smørum har givet navn til herredet må betyde, at den tidligt har haft fortrin og særlig status. Dette synes bedst at kunne forklares med henvisning til Smørumovres fordelagtige beliggenhed ved en formodet transportkorridor med forbindelse til Roskilde Fjord – sandsynligvis i form af den vandrige Værebro Å, der kan have forbundet Smørumområdet med en anløbsplads eller bygdehavn ved fjorden. En

maritimt orienteret lokalitet kan muligvis have ligget tæt vest for Smørumbygden ved Løje Sø neden for Vekse sø, hvor navnet Skibsted optræder på kortet. Værebro Å løber gennem søen på sin vej til Roskilde Fjord (J.H. Jønsson 1992:48f, 1997:30)

Som det var tilfældet med ejerlavene, viser fig. 4, at herredets grænser tillige følger landskabets naturlige skel i form af åer og vådområder. Lille Herred og Smørum Herred lægges sammen i 1577.

I arkæologisk henseende er diger særdeles værdifulde. Hvad angår diger, der stammer fra den opdeling af landskabet, der fandt sted i forbindelse med udskiftningen, ligger der en begrænset viden gemt i selve digekonstruktionen. Men selv om diget måske ikke bidrager med unik viden om etableringstidspunktet, forseglers det et stykke jord, der ikke er blevet forstyrret

Fig. 4. Kortet viser et udsnit af herreder på Sjælland. Vådområder er farvet grå (GEUS jordartskort 1999) og herredsgrenser er markeret med sort streg (Dam 2004).

i flere hundrede år. Den største ændring af landskabet og det største indhug i fortidens jordfaste minder, har netop fundet sted indenfor de sidste århundreder, hvor de effektive landbrugsmaskiner og udvidelser af industriområder har betydet enorme fysiske forandringer. Beskyttelsen mod tilstandsændringer er derfor vigtig, og en øget og mere udbredt forståelse for fortidsmindetypen kan være med til at sikre opretholdelsen af disse markante elementer i kulturlandskabet.

Kilder:

Vejledning om beskyttede sten- og jorddiger. Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen. Maj 2001.

Jønsson, Jens Henrik 1992: Rytterkær. Gravplads fra yngre germansk jernalder og vikingetid i Smørum sogn, Københavns Amt. *Beretning fra symposium 1990. Ar-*

kæologiske Skrifter 6, Sjællands Jernalder, s. 37 - 50. Arkæologisk Institut, Københavns Universitet.

Jønsson, Jens Henrik 1997: Smørum Voldsted ved Edelgave. En befæstet gård fra middelalderen. *Årsskrift 1997, Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv, s. 29 - 41.*

Porsmose E. 1987: Bebyggelsehistorisk teori og syntese: landsbyens udvikling ca. 1000 - 1800 e. Kr. *Skrifter fra Historisk Institut, Odense Universitet, nr. 36.*

Danmarks digitale jordartskort i 1:200.000 GEUS 1999.

Det GIS-baserede ejerlavskort 1682-1683 udarbejdet af Peder Dam i samarbejde med Peter Korsgaard 2004.

Værebros Å, et sogneskel for 100 – 150 år siden

af Nils Erik Andersen, Veksø

Værebros Å var en væsentlig forhindring for samfærdslen i tidligere tid. Det var emnet for en artikel i årsskriftet 2007, hvor denne forfatter bl.a. fortalte historien om en tidlig privatvej mellem Veksø og Hove samt den tilhørende bro over åen. En forbindelse, som blev etableret sidst i 1800-tallet. Der foreligger nu imidlertid også en fortælling fra "Dansk Folkemindesamling", som godtgør, at der var tidlig færgefart over åen, før der kom vej, noget som hidtil ikke har kunnet dokumenteres. Endelig har nye studier af tidlige egnskort bevirket, at den første placering af vej og bro nu med sikkerhed kan fastslås.

Færgeri og folkeliv

En interessant beretning om færgeri og folkeliv ved Værebros Å blev registreret hos Dansk Folkemindesamling i 1938¹. Mod al sædvane foreligger der kun, at fortælleren hed N.S. Kristensen. Dog fremgår det, at han var søn af en væver på "Frederiksborgsiden" af Værebros Å. En eftersøgning i folketællingerne for Veksø Sogn har imidlertid vist, at der for året 1855 er noteret en treårig dreng ved navn Niels Søren Christensen, søn af en væver (fig. 1), Christen Sørensen, gift med Bodil Nielsdatter fra Ølstykke. Da man ikke kan tillægge stavemåder i folketællinger væsentlig betydning, er det nærliggende at antage, at fortælleren netop er denne søn, født d. 11. september 1852. Han har altså på tidspunktet for nedskrivningen i 1938 været 86 år og da stavet sit efternavn med K i stedet for Ch.

Folketællingen fra 1850 for Veksø viser væveren, Christen Sørensen, registreret som husstand nr. 61. Tilsva-

rende er hans registrering i folketællingen for 1855 nr. 42. I begge tilfælde et af de allersidste numre. Det er mærkeligt, at der er 15 - 20 færre at tælle efter 5 år. Må-

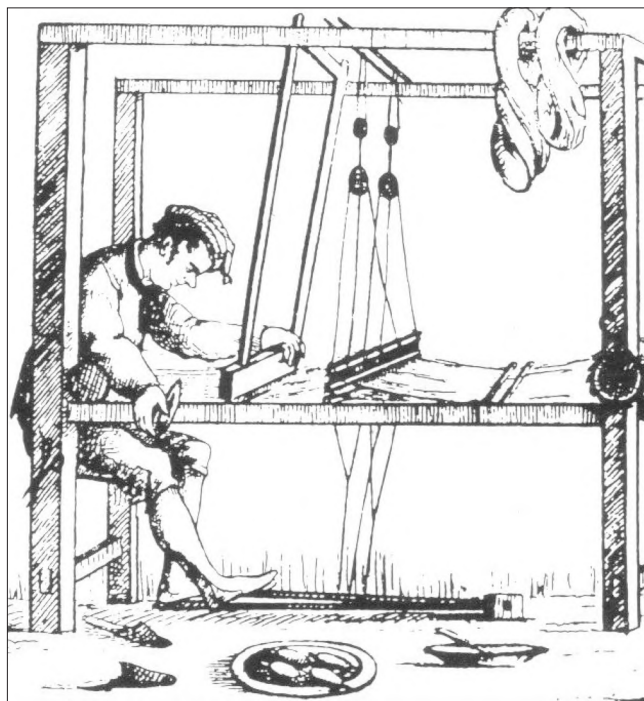

Fig. 1 En landsbyvæver. Midt i 1800-tallet var der her på egnen ganske mange vævere, det viser folketællingslisterne. Væver var fra langt tilbage i tiden et af de få tilladte landsbyerhverv, som sammen med f.eks. smed og skomager ikke var omfattet af byernes monopol på alt inden for håndværk. På dette tidspunkt var byernes monopol dog i vid udstrækning brudt, et forhold som blev officielt anerkendt med love om næringsfrihed i 1862. Privatarkiv: Nils Erik Andersen

ske er der forsvundet et blad i protokollen! Det fremgår imidlertid af optællingerne, at man i begge tilfælde begynder ”oppe i byen”, så de højeste numre må tillægges dem, som boede uden for selve byen. Altså, har N.S. Kristensens forældre den gang nok boet ”ude på marken” syd for byen, måske ude ved Løjesø. De er imidlertid ikke med i Veksø-folketællingen fra 1860 og nærmere undersøgelser har ikke kunnet påvise dem i nogle af de nærliggende sogne². Måske er de ”udvandret” til København, den store by, hvor voldene netop var sløjfet og en ny udvikling var i gang. Kristensens betydelige lokalkendskab til Løjesø og Værebros Å peger dog klart mod, at han har været i området som en dreng, der var stor nok til at huske. Den originale beretning er her gen-

givet med nutidig retskrivning. Redaktionelle kommentarer er markeret med [*kursiv i firkantet parentes*].

N. S. Kristensens beretning

Værebros Å danner på en strækning af 2 mil [*ca. 14 km*], strækningen fra Snydebro til udløbet i Roskilde Fjord, skellet mellem Frederiksborg Amt og Gl. Roskilde Amt. Ved Veksø og Stenløse var der ingen overgang over åen, man skulle følge vejen igennem Øvre Værebros Møllegård for at komme til Gundsømagle (fig.2). Der var en meget betydelig forskel på sproget, klæde- dragten og måden at være på. Dem fra Frederiksborg Amt var mere livlige og kvikke end dem hinsides åen. Der var såvel i Veksø som i Stenløse overfartssteder,

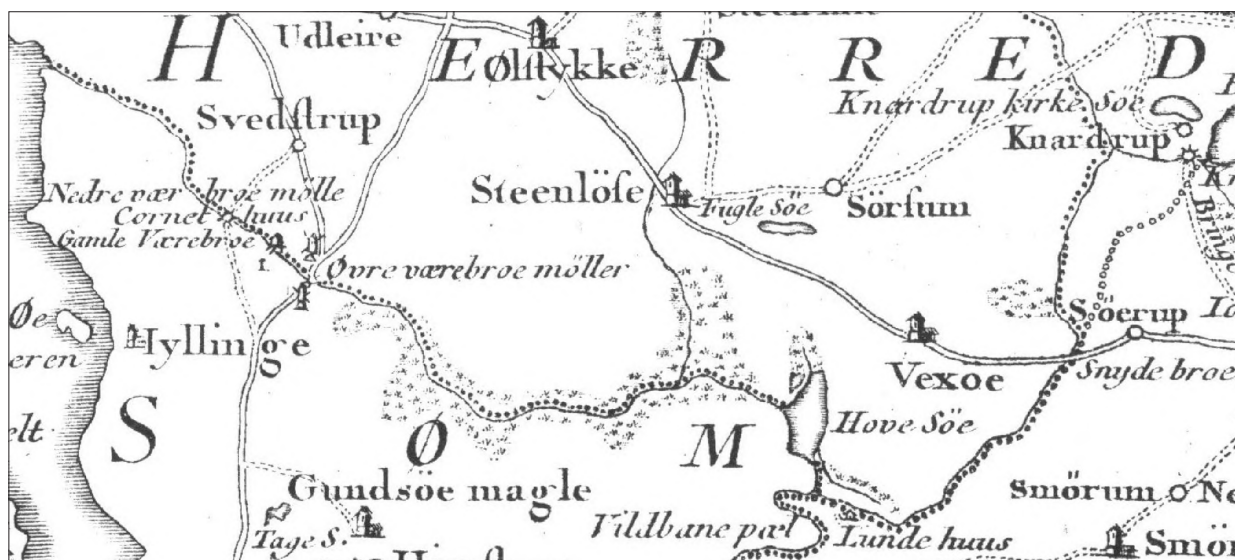

Fig.2 Den strækning af Værebros Å, som omtales i beretningen, ligger fra Snydebro, hvor åen løb under Frederikssundsvejen og til åens udløb i Roskilde Fjord. Længden angives til 2 mil, dvs. ca. 14 km. Åen er markeret med en prikket signatur; Løjesø er her benævnt Hove Søe og den eneste regulære vej over åen på denne strækning er, som beretningen fortæller, via Øvre Værebros Møller, idet vejen over mølledæmningen ved Værebros Nedre Mølle er punkteret og den ældgamle Værebros, midt imellem de to møller (her markeret med Gamle Værebros og en hussignatur), på dette tidspunkt for længst var faldet sammen. Udsnit af ”Videnskabernes Selskabs Kort” fra 1768. Stenløse Lokalarkiv.

hvor de gående mod betaling af 2 skilling kunne blive sat over åen [*møntfoden var rigsdaler/skilling før skiftet til kroner/øre i 1875. 2 skilling svarede også omkring 1850 til de ca. 4 øre, som var kursen ved skiftet til kronen i 1875. Til sammenligning kan man notere, at omkring 1850 lå prisen på en daglig fornødenhed som rugbrød på ca. 12 øre/kg! En tømrers dagløn var på samme tidspunkt omkring 1,20 kr.³]. På skrænten af højdesletten øst for Løje Sø boede der en væver, der var færgemand. Han havde endog to eger. Det var små fladbundede både, der kunne rumme to til tre personer. Man fik anvist et sæde, så stødtes der fra land. På den anden side af åen var der en landingsplads, som egen kunne løbe op på, så der var til at gå tørskoet i land. Færgemanden eller konen stod i bagstavnen med en stav, hvormed egens retning og fart blev bestemt. Når man kom fra hinside og det var mørkt, så råbte man blot, så gøede væverens hund, så kom en af dem ned til egen. Men heller ikke denne gode bifortjeneste kunne bevares, en skønne dag omkring ved 1860 fældedes der en stor poppel. Den blev transporteret ned og lagt over åen. Der blev slået nogle lægteender lodret på poppen, på disse blev slået et par lægter. Nu var der bro over åen til hinside. Man kaldte den for spænnen [*spangen på rigsdansk, gl. ord for lille bro*]. Senere er der længst mod øst bygget en bro, hvor der nu er en betydelig samfærdselsåre til og forbi Veksø Jernbanestation [*Lunde-bro og Hovevej kom lidt før år 1900*]. Også fra Stenløse er der nu vej over åen til Gundsømagle Holme [*Stenløse Bro og Blæsenborgvej*].*

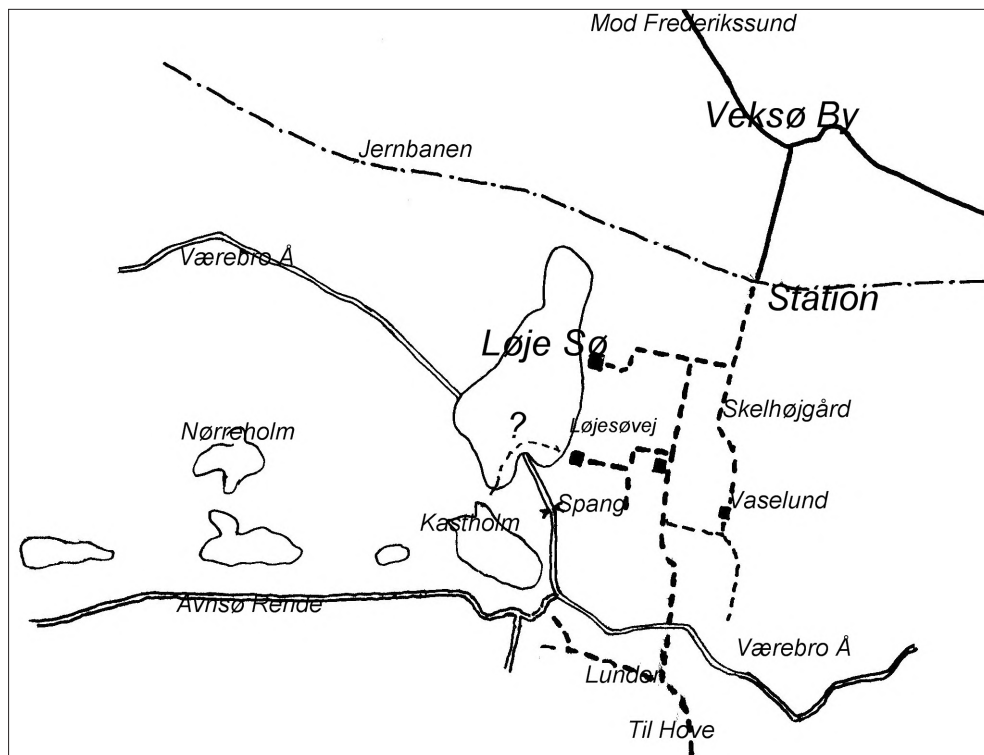
En pige fra Holmene, Ane hed hun, var hos mor [*Bodil Nielsdatter*] i nogen tid og lærte at sy guldnakker [*en særlig hovedbeklædning hørende til en kvindes folkedragt*]. Far havde noget væverarbejde derovre fra. Derfor kom jeg somme tider over åen. De folk jeg var hos flere gange, boede langt mod øst på Holmene. De

var meget overtroiske. De troede på trolldøj og hekse aldeles fuldt og fast. Jorden, de havde til stedet, bestod af tørvejord. Om sommeren når køerne var på græs, gik det nogenlunde med at få smør af fløden, men om vinteren blev det galt, så kunne de kerne så meget de ville. Fløden var forhekset eller nogle ondsksfulde hekse havde taget smørret fra dem. De søgte råd hos kloge mænd og koner. Køerne fik forskellige mediciner og de fik gode råd (som ikke var gode). Køerne måtte hele vinteren nøjes med det dårlige næringsfattige foder, halm, lidt avner og lidt dårligt hør, som var uden naturlige næringsstoffer, der var ikke noget, der kunne give smør. Køerne manglede kærne (fedtstoffer). Under dørtærsklerne var lagt stål, for at forhindre trolldøjet i at komme ind i stalden. Der var også på dørene slået et kors med kridt. I fårehuset hængte en pose med flintesten for at beskytte fårene og vist særligt lammene mod trolldøjet. Smågrisene, der var huset andetsteds, blev indført igennem et vindue, så havde trolldøjet ikke magt over dem. Den yngste søn arvede stedet, hvorledes han havde det med trolldøjet ved jeg ikke. Han var i Lej ??? som soldat i 18. B. [*Bataljon*] 2. Compagni i 1874. Han er for mange år siden fraflyttet stedet.

Om ”færefarten”

Artiklen ”Hvordan der kom vej mellem Hove og Veksø” i årsskriftet fra 2007, omtalte en overfart med ro-båd over Værebro Å i tidligere tider. Nu foreligger der med fortællingen en reel dokumentation for færgeri. Man kan på kortet fig. 2 se, at Værebro Å i 1768 løb gennem Løje Sø, da benævnt som Hove Sø. Det gjorde den til helt sidst i 1800-tallet. Umiddelbart skulle man vel ikke vente, at en krydsning af åen kunne have noget med søen at gøre. Den nye beretning nævner dog udtrykkeligt en væver, som boede ”på skrænten øst for Løje Sø” og derfra - som bierhverv - drev en overfart

Fig.3 Tegnet udsnit efter et gammelt militært egnskort (fig. 4) fra omkring 1890. Nederst er Værebros Å, sogneskellet og en vej fra Hove via en bro mod Veksø. Det formodede "Væverhus" på Løjesøvej er markeret. En sandsynlig overfart med båd over søen og åen til Kastholm er angivet med en punkteret linie og et spørgsmålstegn. De punkterede forbindelser er kortets biveje og markveje. Hovevejen over Lundebro må anses at være den privatvej, som Hoves beboere anlagde i 1879 og som de derefter brugte i mindst 10 år jf. fig. 4. Stenløse Lokalkarkiv nr. 2007-866. Tegning: Nils Erik Andersen.

til den anden side med små både. Måske kan der være tale om det hus, som er markeret yderst på Løjesøvej på et tegnet kort (fig.3), idet man så kan forestille sig, at væverens eger – de små fladbundede både - har haft anløbssted umiddelbart neden for hans hus. Vejen fra Veksø by har på dette tidspunkt været en grusvej/markvej, men udgjorde en rimeligt farbar rute ned mod overfartsstedet. Kortet (fig. 3) er baseret på et ældre egnskort i 1:20.000 (fig. 4), som desværre kom arkivet i hænde i dårlig forfatning. Det tegnede kort har derfor nogle markeringer til at hjælpe på forståelsen. Fig. 4 er et militært kort, som efterfølgende har været anvendt til landmålingsøvelser. Det er formodentligt opmålt og tegnet 1890 eller tidligere, men i hvert fald ikke før

1880, som er det år, hvor vi ved, at "privatvejen" mellem Hove og Veksø blev indviet, idet netop denne vej er klart markeret (fig. 4)

Men nu tilbage til huset for enden af Løjesøvej (matr.25) på fig. 3. Den mulige bådforbindelse er antydnet med en prikket linie gennem Løjesø over til Kastholm. En opmåling viser, at afstanden i lige linie, fra det foreslåede væverhus over til et antaget landingssted ved Kastholm, er omkring 150 meter. Man har nok under rimelige vejrforhold "kunnet råbe væverens hund" op på denne afstand, når man fra "hinside" atter skulle hjem! Man kan også notere, at bådene blev staget over. Der har været så lavvandet, at det har været det letteste. Det er således sandsynligt, at udsagnet om et overfartssted,

”et sted neden for Skelhøj”, som blev anført i Stenløse Historiske Forenings blad nr.58/2007⁴, er bekræftet af denne nye beretning om en vævers bierhverv. En interessant iagttagelse foreligger imidlertid, idet man ved den lidt nordligere liggende matr. 24, (nuværende Jægerhytten) har observeret en stenrække i vandkanten, som måske kunne have været en del af et landingssted⁵. Indtil videre foreligger, er matr. 25 for enden af Løjesø-

Fig. 4 Udsnit af kort omtalt i fig.3. Kortet er desværre i en dårlig forfatning og har desuden været anvendt til landmålingsøvelser med udgangspunkt i Skjelhøj (navnet er markeret ved gården, ikke ved højen). Hovebeboernes først anlagte vej adskiller sig fra den senere anlagte ved at ”være ført rundt om bakken” op mod Veksø. Den senere anlagte vej, er på samme strækning gravet gennem bakken. Markeringerne på kortet for disse føringer er henholdsvis Gl. vej og Ny vej. Ud for Skjelhøj er den nye vej desuden anlagt afkörtet med en skrå føring mod Veksø på højdedraget. I dag er denne vejføring atter forandret i forbindelse med anlægningen af den dobbeltsporede bane.

Kortbearbejdning: Nils Erik Andersen.

vej dog nok det mest sandsynlige landingssted, afstanden til ”hinside” og vejforholdene taget i betragtning. Mht. fortællingen om de overtroiske ”langt mod øst på Holmene”, så må der være tale om en af holmene i rækken benævnt Gundsømagle Holme. De ligger mellem Værebros Å og det, vi nu benævner som Avnsø Rende. Det er nærliggende at antage, at det i virkeligheden netop er den østligste af holmene, Kastholm, som de små både er løbet op på. Kastholm er på sit højeste sted, der hvor kortet markerer en bebyggelse, markeret i kote 14. Stedet er lige vest for den nuværende Veksø Bro, og det kan have været stedet, hvor fortælleren som dreng mødte de overtroiske bønder. Dog ikke stedet, hvor pigen Ane kom fra, som det senere vil fremgå.

Adgangen til Gundsømagle Holmene dengang har alle været fra vest ad en markvej, der løb lige nord for og langs med Avnsø Rende eller - som her omtalt - fra nord over sø og å med båd. Vejen fra Hovevej mod vest til Gundsø - den som passerer over åen ved den nuværende Veksø Bro - er tilkommet meget senere, en gang i 1930'erne. Derfor har Holmene og Kastholm i særdeleshed været et meget afsides sted på væverens tid.

Beretningens del om færgefart må fortælleren nok have fra sin far. Den primitive bro, lavet af et fældet poppeltræ, må dog efter alt at dømmes være noget, som han har kendt og anvendt. I slutningen af 1850'erne har han jo også været 7 år. Han kunne næppe beskrive den så detaljeret med lægteender og lægter uden at have set den. Det er nærliggende at antage, at der er tale om overgangsstedet sydøst for Løje Sø, som på det gamle egnskort netop er markeret Spang, liggende neden for Skjelhøj (Fig. 4). Spangen som overgang må i øvrigt have haft interesse for beboerne i Hove Lund, indtil man fik etableret den første Lundebro i 1880. Hove Lund havde omkring 1850 over 10 gårde/huse. Desuden var der også Hove By, hvor der var endnu flere beboere. For at komme til denne bro fra Hove-siden, måtte man dog først krydse Avnsø Rende, et tilløb til Værebros Å.

Denne primitive bro må derfor først og fremmest have været anlagt til at betjene Kastholm og de øvrige holme mod vest, selvom der ikke boede ret mange her. Beretningen synes ikke desto mindre at antyde, at det var båd fartens takster, som blev anledning til spangens etablering. Men det kunne da også være noget meget mere nærliggende, f.eks. at årstidernes vekslende vandstand i søen gjorde overfarten besværlig, eller at væveren var blevet gammel og træt eller at hans hund måske var død. Gæt selv videre! Man fornemmer imidlertid tydeligt, at fortælleren – eller snarere hans far, der selv var væver - har haft sympati for væverens bierhverv. Vævere var i almindelighed på dette tidspunkt fattige folk, som måtte supplere udkommet med forskellige ekstra indtægter. Man kan i forbindelse med overfarten også minde om, at der var gode grunde til at tage til Veksø sidst i 1800-tallet. Foruden at der afholdtes kvæg- og hestemarked to gange om året, i øvrigt helt frem til i 1930'erne, tilkom der jo i 1879 station og togforbindelse.

Håndværket ”guldnakkesyning”

I forbindelse med omtalen af pigen Ane fra Holmene, som kom for at lære at sy nakkehuer, er det interessant, at man i Gundsøes lokalhistorie kender to såkaldte huekoner, nemlig en Ane Sørensdatter og hendes datter Ellen Kirstine Jensen, begge boende i Østrup Holme. I en folketælling fra Østrup Mark fra 1870 findes de begge, henholdsvis 42 og 15 år gamle, og begge angivet som født i Stenløse. Om man skal anvende stednavnet Østrup Mark, Østrup By eller Østrup Holme om deres bopæl står uvist, da alle tre angivelser er anvendt i folketællingerne mellem 1870 og 1890. Der findes et udateret foto af Ellen Kirstine og hendes mand, Lars Nielsen, som formentlig er et bryllupsfoto. Det fremgår af folketællingen fra 1880, at Ane Sørensdatter da var enke, 52 år gammel, og at datteren på 24 år da var gift med en Lars Nielsen på 35 år. Så fotoet er formentlig fra ca. 1880⁶.

I 1890 angives parret at have overtaget husmandstedet med Ane Sørensdatter som indsidder. Interessant kan det nu være at søge belyst, om denne Ane Sørensdatter, tidsmæssigt kan have været den Ane, som hos væverens kone på Veksø Mark lærte kunsten at sy guldnakkehuer. Det skal i så fald have været mellem 1850-60, idet væverens tilsyneladende var flyttet fra egnen i 1860. Det skal dog tilføjes, at beretningens detaljer om en beboers soldatertjeneste i 1874 tyder på, at de har haft forbindelse til stedet efter den mulige fraflytning i 1860.

Det fremgår af Østrups folketælling fra 1870, at Ane Sørensdatter var født i Stenløse i 1828 og således kendt med egnen nord for åen. Yderligere fremgår det, at hendes datter, Ellen Kirstine, også var født i Stenløse, nemlig i 1855. Ane har således da været 27 år og kan i 1855 have været gift og bosat i Stenløse eller Veksø. Først senere er hun sammen med sin mand, Jens Jensen, flyttet over på den anden side af åen til Holmene. De er dog

Fig.5 Nakkehuemodel med kunstfærdigt "guldbroderi" fra Fjordmuseet i Jyllinge. En sådan nakkehue brugtes af kvinder fra de mere velhavende lag til hovedbeklædning i forbindelse med egnsdragter. I begyndelsen af 1800-tallet blev moden stadig mere kunstfærdig med brug af sølv- og guldtråde (imiterede). Der blev derfor basis for de såkaldte huekoner, som kunne udføre det fine og komplicerede broderi. I en fattig egn kunne de skaffe lidt midler til huse ved et efterspurgt og højt specialiseret håndværk.

Foto: Nils Erik Andersen.

ikke at finde i folketællingen for Østrup for 1860. Så hvis det skal være den samme Ane, så må man antage, at Kristensen har beretningen fra sin mor. Betegnelsen "pige" hører til en ugift kvinde. Det er således slet ikke usandsynligt, at en lokal pige, Ane fra Stenløse eller Veksø, i sin tidlige ungdom - altså i begyndelsen af 1850'erne - har lært håndværket på Veksø Mark. Senere er hun så blevet gift og har slået sig ned på Holmene som husmandskone og er blevet kendt som huekone. Med andre ord: fortællingen til Kristensen fra hans mor kan have været, at en senere kendt huekone fra Holmene i sin tid lærte håndværket hos moderen. Familien Kristensen har jo, som nævnt, haft en eller anden tilknytning til egnen efter fraflytningen. Huebroderi var en kunst. I Gundsøbogens "Levende Fortid", hvor førnævnte udaterede foto af Ellen Kirstine Jensen findes, skriver man: En huekone var en fingernem kvinde, der kunne sy såkaldte sølv- og guldnakker til de huer, som egnens kvinder brugte som en del af deres egnsdragter. En "nakke" var en dyr og fornem ting, og det var nok fortrinsvis kvinder fra de mere velhavende samfundslag, der lod sig sy huer. Huekoner forekommer her på Hedeboegnen fra første halvdel af 1800-årene. Tidligere syede kvinderne selv deres huer, men efterhånden som broderierne blev mere og mere indviklede, og der kom imiteret guld- og sølvtråd til, var det kun få, der mestrede kunsten (fig. 5).

Hvor gik den private vej fra 1880 og blev den afløst?

Ud fra hvad det gamle egnskort (fig. 4) fra omkring 1890 eller tidligere viser, er der grund til at revidere den i 2007 fremførte opfattelse af linieføringen for en tidlig vej over åen. På kortet er tidens vigtige lokale vejstrækninger fuldt optrukne, både hovedveje og biveje. Alle øvrige veje er punkterede. Dette gælder således alle vejmarkeringer syd for Veksø Station. Kortet viser,

som man kan se, også en vej over Lundebro. Det er derfor nærliggende, ud fra kortets datering til omkring 1880 - 1890 at antage, at her er den vej over åen mellem de to amter, som Hoves beboere selv havde anlagt i 1880. Et noget andet resultat end artiklen i årbogen 2007 angav!

Et nøje kik på kortet viser imidlertid, at denne tidlige vej er lagt ”rundt om bakken” op mod Veksø, hvor dagens vej er gravet gennem bakken (markeret på fig. 4 med Gl. vej og Ny vej). Det næste spørgsmål er så, hvornår denne gamle vej blev afløst af den nye amtsvej, som Hoves beboere i 1890 ansøgte myndighederne om. Her viser det sig, at en ny vej – gravet gennem bakken - figurerer første gang på et kort fra Generalstaben i 1897 (Stenløse Lokalkarkiv nr. 2000 – 875). Man må derfor antage, at Hoves beboere har fået deres nye vej en gang i begyndelsen af 1890’erne, og stort set har kunnet se den anlagt oven i deres gamle vej.

En beretning om en udflugt på cykel fra Veksø til Østrup og tilbage igen tyder på, at ikke blot vejen, men også selve Lundebroen har haft en tidlig og anderledes udformning end den, som vi kender i dag. Gartner Christian Reehoff fra Veksø og hans gode ven, skorstensfejeren, havde været i Østrup på cykel og fået nogle bajere ved købmanden der⁷. På hjemturen kørte Reehoff et godt stykke foran, idet ”fejeren” var kommet op at toppes med nogle bønder i Østrup. På vej ned ad Hove Bakke for fuld fart mødte Reehoff to gamle koner, som råbte, at broen var itu. Han nåede at stoppe, men skorstensfejeren, som næsten havde indhentet ham, nåede han ikke at standse. Et løst bræt vippede, og cyklen røg til den ene side og ”fejeren” til den anden. Ned i åen!

Et kort fra Geodætisk Institut fra 1936 angiver, at kortet blev rettet i 1931 og 1934. Det viser for første gang den ”nye vej” mod vest til Holmene, den vej, som pas-

serer Værebros Å ved Veksø Bro. Reehoff var flyttet til Veksø i 1928 fra Ølstykke, så endnu en tid herefter havde man åbenbart en forfalden plankebro over åen neden for Lunden. Noget tyder på, at det har været nødvendigt med en ny bro! Det er derfor nærliggende at forestille sig, at en forfalden Lundebro er blevet fornyet en gang i begyndelsen af 1930’erne, samtidig med at man lavede vejen vestover. Denne vej, måtte jo også udbygges med en bro, Veksø Bro, for at man kunne passere åen.

Kilder.

- ¹ Dansk Folkemindesamling: Sagn og overtro reg. nr. 1906/23.
- ² Arne Navne: Arkiv – eftersøgning for konfirmation af Niels Søren Christensen i: Stenløse, Ølstykke, Smørum, Jyllinge, Gundsømagle, Kirkerup, Hvedstrup, Værløse og Maaløv.
- ³ Kristian Hvidt: Ti’eren gennem tiderne, R. Henriques jr. 1976.
- ⁴ Stenløse Historiske Forening blad nr.58/2007.
- ⁵ Mail fra Preben Stenalt 2007 om stenrække i Løjesø.
- ⁶ Levende Fortid, Fjordmuseet 2004, p.64 og 65.
- ⁷ Christian Reehoff: Tro mig om du vil Gunnar. Erindringsserie nr.25, Foreningen Danmarks Folkeminder 1991.

En tragisk begivenhed og dens personer

af Fredi Paludan Bentsen

Paa den til „Lerhuset” paa Smørumnedre Mark hørende Jordlod tæt ved Frederikssunds Landevejen staar i Skellet ind til Naboen opstillet en ganske tarvelig tilhugget Granitsten, hvori er indhugget:

L. P. S.

1831

der er opstillet til Minde om følgende triste Begivenhed, som vi gengiver efter den mundtlige Overlevering og det optagne Politiforhør.

I Huset boede Enken Kirsten Andersdatter med sine 2 Børn, Marie Mortensen, 7 Aar gl., og Ole Mortensen, 4 Aar gammel, og Kirstens Moder med dennes 2 Børn, Ellen Andersen, 10 Aar gl., og Sidse Andersen, 6 Aar gl. I Midten af September 1831 ægtede Kirsten Andersdatter en halvgammel Ungkarl Lars Pedersen, der var en Del forfalden til Drik, og til hvem hun hurtig kom i et mindre godt Forhold. Natten mellem 9. og 10. Oktober 1831 var Lars Pedersen til Gilde i Pederstrup og kom hjem henad Morgenstunden temmelig beskænket; han sendte straks sin Hustru og Svigermoder paa Arbejde ved Kartoffeloptagning hos Gaardmand Peder Jensen i Pederstrup og gik selv til Sengs et Par Timers Tid, hvorpaa han stod op og gik til Ballerup Kro,

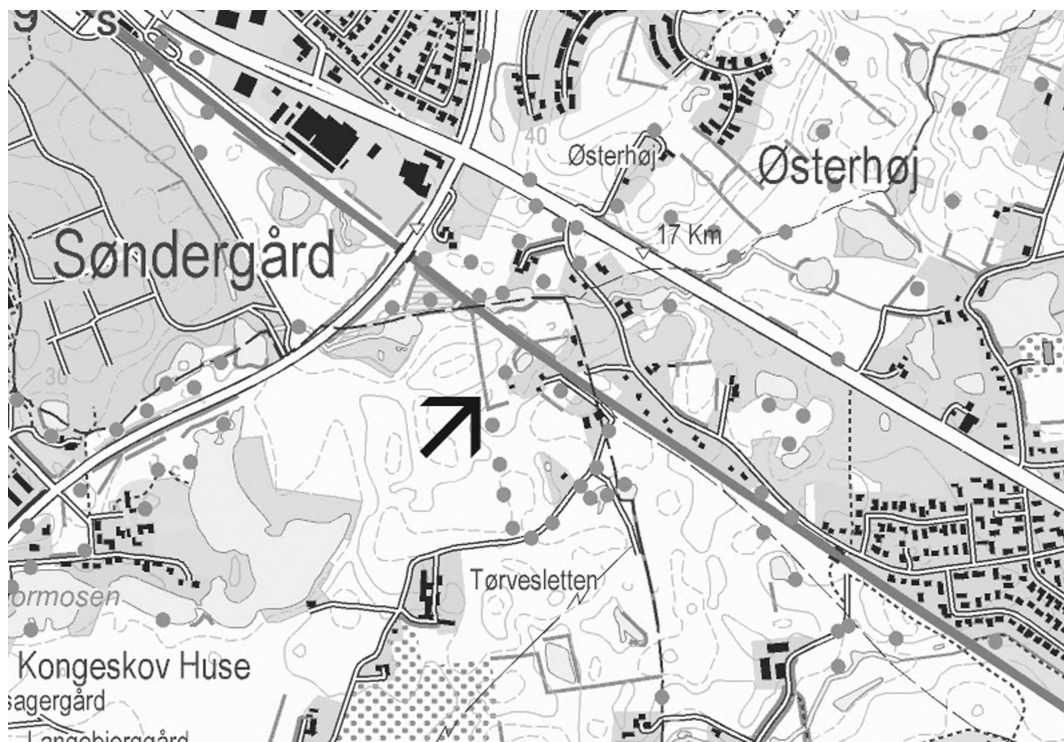
hvor han købte en Flaske Brændevin, som han ved Hjemkomsten drak det meste af. Herpaa jog han med Spark og Slag af et Ris sine 2 Stedbørn ud af Huset og bød dem at gaa hen til en nærliggende Tørvegrav; Huset, hvori hans Hustrus 2 Sødskende opholdt sig, stak han nu Ild paa og gik derpaa hen til Tørvegraven, hvor han stak en Brødkniv i jorden og lagde sin Tegnebog fra sig. Brændevinsflasken havde han med sig, og han tvang Steddatteren til at drikke af den, medens han hældte Brændevin i Halsen paa Stedsønnen. Herefter stoppede han Græs i Munden paa begge Børnene og bandt dem begge om Halsen med et medbragt Reb, som han derpaa bandt om Livet paa sig selv; derefter sprang han med Børnene ud i Tørvegraven. Imidlertid havde Ilden i Huset hurtig samlet en Del Naboer, der fandt Lars Pedersen og Børnene i Vandet og fik dem trukket op; men da var han og Stedsønnen døde.

Paa Grund af den udførte Misgerning maatte Lars Pedersen ikke begraves i kristen Jord, men han blev begravet paa Stedet, hvor den foran omtalte Sten senere blev rejst, uden nogen Ceremoni. Der fortælles, at den bedste Sæd paa Jordlodden altid er, hvor Lars Pedersen er jordet.

Ovenstående beretning blev første gang offentliggjort af i ”Historisk Årbog for Københavns Amt 1914” skrevet P. C. Tüchsen (1851-1920), som var protokolfører i Københavns Kriminal- og Politiret. Han bosatte sig i Ballerup i 1893 og skrev her flere lokalhistoriske værker.

Grundlaget for artiklen fandt han i politiprotokollen 1830 - 32 for Københavns Amts Nordre Birk. Her gengives forhørene, som blev holdt efter begivenheden med den oprindelige bogstavering. Kun højresider er pagineret i originalmanuskriptet.

Fig. 1. Oversigt over området ved Tørvesletten, hvor de dramatiske begivenheder fandt sted. Pilen peger på den husmandslod, hvor Anders Olsens navn står på Fig. 2. Jernbanen skærer i dag diagonalt igennem jordstykket. Udsnit af kort fra Kort- og Matrikelstyrelsen.

Side 210 venstre
No 206/1831

Aar 1831 d. 11 Sept October 2¼ Morgen blev Kiøbenhavns Amts nordre Birks Politi=Ret sat og holdtes hos Sognefoged Søren Pedersen i Maaløv og administreret i den ordinære Dommers Sygdoms Forfald ved hans af Amtet constituerede Fuldmægtig Examinatus juris Keller. For i følge Anmeldelsen om at Fæste=Husmand Lars Pedersen's Huus paa Smørum=Nedre Mark sidst afvigte Eftermiddag var afbrændt samt at bemeldte Lars Pedersen strax efter var funden druknet tilligemed eet af sine Sted=Børn i en vedliggende Tørve=Grav til at optage Forhør. – Politie=Dommeren bemærkede, at han i Forening med den constituerede Distriktslæge Cand medic og chirurg

Dorph samt Rettens Vidner havde besigtiget Liget af bemeldte Lars Pedersen, der var henlagt i Nærheden af Brand=Stedet, Liget af dennes liden Stedsøn Ole Mortensen, omtrent 4 Aar gl der var henlagt i Peder Nicolaysens Huus paa Maaløv Mark, samt sidstnævntes endnu i Live værende Søster Maria Mortensdatter 6 Aar gl der var indlagt i bemeldte Peter Nicolaysens Huus. Paa Lars Pedersens Lig befandtes aldeles intet Tegn paa aabløst? Vold, derimod fandtes paa Ole Mortensen's Liig et lidet Mærke eller rød Stribe paa Halsens venstre Side, saa forefandtes og paa Sædet (: nates :) flere forskellige Striber med underløbet Blod. Paa det i Live værende Pigebarn – Maria Mortensdatter – der tilsyneladende befandtes karsk – forefandtes derimod på Halsens højre Side stærk Indsnævring som af en

Strikke. For Forhøret fremstod Skolelærer Kirkesanger samt Overbrand=Mester Wilhelm Johansen af Maaløv, som forklarede, at da han i Gaar Eftermiddag omtrent Kl. 2 erholdt Underretning om at der var udbrudt Ild forføiede han sig strax til Brandstedet, der næppe er en Mil fra hans Bolig. Ved sin Ankomst til Brand=Stedet var dettes øverste Deel aldeles bespændt med Ild og var Vinden næsten sydlig hvorfor Ilden er opkommen er Komp: [Komparenten] ubekjendt. Medens Komp: stod ved Brand=Stedet (: hvilket Komp: vidste beboedes af Lars Pedersen med Hustrue og dennes Børn samt Lars Pedersens Svigermoder med Børn :) blev det Komp: meldt, af hvem mindes han nu ikke, at Lars Pedersen med sine tvende Stedbørn var bleven opdagede liggende i en Tørve=Grav og blev ogsaa saare Ligene af Lars Pedersen og dennes liden Stedsøn, samt sidstnævntes endnu levende Søster transporterede til Hjemmet. Komp: Tilføiede, at det er ham som Skolelærer og Kirkesanger bekendt, at den nu afdøde Lars Pedersen

Side 210 højre

i Dag for 3 Uger siden blev viet til afgangne Morten Olsens Enke, med hvem hun havde Børn. Blev der imellem Lars Pedersen og Hustruen hosfunden ond Forligelses=Maadevar det Komp: Aldeles uvitterligt. Komp: erklærede at al Møie anvendtes for at faa Ilden dæmpet. At det afbrændte Huus som hører under Ædelgave's Gods og at det er forsikkert er bekendt, men for hvor stor Sum ved ikke direct. Derpaa fremstod Huusmændene Christian Olsen og Morten Nielsen af Smørum=Nedre, som begge eenstemmige forklarede, at da de i Gaar Eftermiddags Kl omtrent 3 bemærkede at der var Ild i Fæste=Huusmand Lars Pedersens Huus paa Smørum=Nedre Mark forføiede sig ad Brand=Stedet til, men da de ved at passere forbi en Tørve=Grav bemærkede, at derved var hensat en tom Flaske, en

Brødkniv indstukken med Bladet i Jorden, samt derved lagt en liden Tegnebog, gjordes de opmærksomme og saae da at i selve Tørvegraven laae et lidet Pige=Barn, vendende Ansigtet opad. Foranlediget heraf søgte de strax at redde Barnet, men idet de begyndte at trække i hende bemærkede de, at om hendes Hals var faastgiort et Toug og at ved det tillige hang 1 lidet Dreng=Barn, om hvis Hals Touget og var fastgiort, samt en voxen Mandsperson, der havde Touget om Livet. Ved at see den voxne Person genkendte de tydelig, at denne var Fæste=Huusmand Lars Pedersen, hvis Huus stod i Brand. Forinden samtlige 3de var optrukne af Vandet kunde de ikke erholde den ene løst fra den anden, men efter at Komparenten havde faaet dem optrukne overskæres øieblikkenligen Touget med en Kniv som Komp: Morten Nielsen havde hos sig. Efterat Forsøg var anstillet, nemlig ved at rulle de i Vandet antrufne, for at bringe dem i Live bemærkedes det at saadant var umuligt saavel hvad Lars Pedersen angik som det lidet Drengbarn, derimod antog de, at Pigebarnet, der under Rulningen udgiød noget Vand af Næse og Mund, ville komme til sig selv, hvilket ogsaa senere skete. Af Komp: løb Christian Olsen til nærmeste Huus (: den i Brand staaende Bygning :) for at faa Folk sammenkaldt og var imidlertid Komp: Morten Nielsen beskæftiget med de optruknes Rulning. Slutelig bemærkede Komparenterne, at det er nu 3 Uger siden, at afdøde

Side 211 venstre

Lars Pedersen ægteviedes til sin nu efterlevende Enke. Om der har funden Uenighed Sted imellem ham og Hustruen derom var Komp: aldeles uvidende. De holder sig fuldkommen overbeviist om, at for det Tilfælde de var ankommen til Tørvegraven 1-2 Minutter sildigere ville det reddede Pigebarn være aflivet ligesom de 2de andre. dimitt: [dimitteret =

sendt bort]. Derpaa fremstod Kirsten Mathiasdatter Enke efter Anders Olsen paa Smørumnedre Mark samt kiødelig Moder til nu afgangne Lars Pedersen's Enke Kirsten Andersdatter. Hun forklarede at hun foruden bemeldte Kirsten Andersdatter endnu har 3de Børn nemlig en Søn Niels i 13 Aar – en Datter Ellen 9 Aar gl – og en Datter Sidse 6 Aar gl. Komparenten med disse 3de sidst nævnte Børn har Ophold i det Huus paa Smørumnedre Mark under Ædelgave Gods, hvilket hendes forrige Mand førhen havde i Fæste, men senere fæstedes af hendes Datters nu afdøde Mand Lars Pedersen, der ikkun i 3 Uger har været gift. Bemeldte hendes Datter Kirsten Andersdatter havde førhen været gift med afdøde Morten Olsen, med hvem hun havde 2de Børn nemlig et Pigebarn Maria Mortensdatter 7 Aar og et Drengbarn Ole Mortensen 4 Aar. Sidst afvigte Søndag Aften forfarede nu afdøde Lars Pedersen sig til Gilde i Pederstrup Bye og hiemkom derfra ikke før dagbrækningen i Gaar Morges. Ved Hiemkomsten var han vel noget svirende, men [...] i saadan Grad, at han vel vidste hvad han fortog sig. At omtrent 8 om Morgenen forlod hun Huuset for at arbejde ved Kartoffel Optagning hos Gaardmand Peder Jensen i Pederstrup, til hvilket Arbeide Lars Pedersen's Hustrue ogsaa senere ankom, derfor blev følgelig ikkun tilbage i Huset, eftersom hendes Søn var gaaet til Maaløv Skole, Komparentens 2de smaa Døttre, hendes Datters 2de Børn, samt hendes Svigersøn Lars Pedersen, hvilken sidste paa Grund af sin tilstædeværelse ved Gildet Natten forinden ikke gik paa Arbeide. I Gaar Eftermiddags, Komp: antager at Kl. var 3, gjordes hun og Datter opmærksomme paa ved Peder Jensen, at det maatte være Ildløs, da en stærk Røg opsteeg. Ved at ile til Brandstedet bemærkede Komp: at Ilden var i det af hende og Datter beboede Huus og var Huuset ved Ankomsten overalt bespændt med Ild. Komp:

egne 2de Børn var tilstede ved Brand=Stedet, derimod bemærkedes ikke hendes Svigersøn Lars Pedersen, ei heller hendes 2de Stedbørn og kunne der ved gentagen Efterspørgsel ei heller

Side 211 højre

om disse erfares videre, end at Lars Pedersen var seet løbende med Drengen. Under hendes Tilstædeværelse ved Branden blev dersteds tilbragt hendes Datterdatter og senere ankom ogsaa Ligene af hendes Dattersøn og Lars Pedersen. Angaaende hvad der ved disses Opdagelse i Tørvegraven var passeret forklaret hun aldeles overensstemmigen med afhørte Morten Nielsen og Christian Olsen. Komp: forsikker, at der aldeles ingen Uenighed har fundet sted enten imellem Lars Pedersen og Hustrue eller mellem ham og Komparentinden; dog tillægger hun, at Lars Pedersen haard mod sine Stedbørn i Særdeleshed mod Drengen. Aarsagen til Ilden er hende ubekiendt, dog maa hun erklære, at hun antager samme at være af hendes Svigersøn paasat. I de sidste 3-4 Uger har der i Huuset ikke været brygget eller baget; paa Skorstenen var vel i Gaar Morges Ild, men denne var aldeles tildækket saa at ingen Skade derved kunde afstedkomme forinden hendes Bortgang af Huset. Hun tilføier paa given Anledning at bemeldte hendes Svigersøn Lars Pedersen for længere Tid siden, da han solgte en Koe for hende og ikke leverede hende Pengene for, svarede da hun affordrede ham saadant, at han ei kunne stille og før han skulde saadant vilde han drukne sig, men denne Udladelse ansaa Komp: for utidig Snak. Komp: har ved Branden mistet en del af sit Indbo, hvilket lige saa lidet som Lars Pedersen's Indbo, var assureret. Huset derimod som tilhører Ædelgave er forsikkert, men for hvad stor Sum aned hun ikke. Dimit:. Derpaa fremstod Kirsten Andersdatter, forhen Enke efter afdøde Morten Olsen, men for 3 Uger siden

viet til Lars Pedersen, der tiende Gaardmand Lars Knudsen i Wallensbek, men var født i Kirkeværløse Sogn. I Gaar Morges Kl. omtrent 9 forlod hun Hjemmet for hos Gaardmand Peder Jensen i Pederstrup at optage Kartoffler, til hvilket Arbeide hendes Moder forud var gaaet. Da Komp: Mand Lars Pedersen Natten forud havde været til Gilde i Pederstrup afklædte han sig og gik til Sengs ved hendes Bortgang fra Huset. Der var i samme saaledes ikkun tilstede: hendes Mand og hendes egne 2de Børn Maria Mortensdatter i 7 Aar og Ole Mortensen paa 4de Aar, samt hendes 2de Søstre

Side 212 venstre

Ellen Andersdatter 10 Aar og Sidse Andersdatter i 6te Aar. Eftersom Komp: Broder Niels Andersen, der i sit 13de Aar, allerede om Morgenen Kl 7 havde begivet sig til Maaløv Skole. Ved hendes Bortgang fra Hiemet var hendes Mand fornøiet og vel tilfreds. Under hendes Ophold paa Peder Jensens Mark i Gaars hørte hun omtrent Kl 3 Eftermiddag at der var Ildløs og da hun i Forening med flere søgte derhen, hvorfra Ilden kom, bemærkede hun, at denne var i hendes eget Huus, dette var bespændt med Ild og var dets venstre Længe allerede nedfalden. Det første Komp: foretog sig var naturligvis at spørge efter sin Mand og Børn, hvilke hun ikke forefandt, men ingen tilfredsstillende Oplysning gaves hende om hine eller disse forinden hun erholdt den sørgelige Efterretning, at de samtlige vare forefundne liggende i en Tørve=Grav og at en Strikke var fastgiort om begge Børnenes Halse, samt denne desuden fastgiort om hendes Mands Liv. Hun bemærkede, at hendes Mand var meget hengiven til drik; desuagtet stedfandt der ingen Tvist imellem dem. Aarsagen til Ilden er hende ubekendt, dog maa hun antage at Ilden har været paasat af hendes Mand paa Grund af det derefter forøgedede [forøvede] Mord. Den

Kniv og Flaske, saavel som Tegnebogen, hvilke Dele efter begærende fandtes tæt ved Tørve=Graven og som fremvistes ved hendes og Mands Eiendom. Det er nu 4 Uger siden at der i Huset har været brygget og baget. Paa Ildstedet var vel i Gaar Morges anbragt Ild, men denne bedækkedes med Aske forinden hendes Bortgang, for at samme ei kunde forvolde nogen Skade. Hendes og Mands Boskab var ikke assureret, af dette har hun mistet noget, men hvor meget kan hun ikke opgive. Slutteligen tillægges Komp: at hendes Mand var noget slem mod sine (: Komp: egne Børn :) Stedbørn, isærdeleshed mod Drengen, hvem han ofte slog, dog bemærked hun at han ofte tilsyneladende gjorde meget af Drengen. Hun er svanger med afdøde Lars Pedersen. dimitt. Da Kl allerede var 5 Morgens og da paa denne Tid ingen nøiagtig Forklaring kunde være at modtage af det reddede Pigebarn ligesom ei heller af Kirsten Mathiasdatter's Børn, blev forhøret udsat og Distriktslægen strax tilskrevet om at tage foranførte Pigebarn Mara Mortensdatter under Kuur og Pleie.

Som Vidner:

[...]balle – Assersen Keller

Side 212 højre

Aar 1831, den 12te October blev Kbh Amts nordre Distr: Politiret sat og holdt i Blaataarn i Overværelse af Vidnerne Carlsen og Hr. Hans Jensen samt i Dommerens Sygdomsforfald administreret af Exam. Juris Keller ifølge Amtets Konstitution af Dags Dato, hvor da saaledes passerede No 206/1831 Forhøret blev igjen foretaget. Branddirecteuren, Etatsraad, Ridder v. D var tilstæde og giennemlæste hvad der forhen under Forhøret er passeret. – Ved Protocolen fremstod Maria Mortensdatter i 7de Aar, en Datter af

afdøde Morten Olsen samt en Steddatter af Brandlidte og afdøde Lars Pedersen. – Bemeldte barn fortalte følgende: Da hendes Moder Kirsten Andersdatter i Mandags Morges bortgik fra Hjemmet var ingen andre tilstæde i Huset end hendes Stedfader Lars Pedersen der laae i Sengen og Komp: samt hendes liden Broder Ole Mortensen. I en anden Stue i Huset var nærværende hendes Moders to smaa Søstre Ellen og Sidse. – Da Komparentinden og Broder var gaaet ind i Stuen til Sidstnævnte kom Stedfaderen siden derind og paabød hende og Broder strax at forføie sig ind i hans Stue. Idet Komp: og Broder efterkom saadant tog han, som hun udtrykker sig, hende i Haartoppen og fodsede hende ind i Stuen. – Hun bemærkede, at medens hun og Broder var inde hos hendes Moders smaa Sødskende, var hendes Stedfader gaaet bort fra Huset, som hun [...] førte til Ballerup Kro for at hente Brændevin. – Hendes Broder Ole gik ud i Haugen. Der tog Stedfaderen fat paa ham og pryglede ham med et Riis af de saakaldte Vikkeriis der voxer ved Haugen. Siden sagde han til Komp: og Broder, at de skulle gaae ned til Tørvegraven og da de gik dertil fulgte Stedfaderen dem, havende hos sig en Flaske med Brændevin. Da de nu kom til Tørvegraven sagde Stedfaderen at Komp: og Broder skulle drikke noget af Flasken, dette efterkom Komp: ogsaa og paa hendes Broder der ikke vilde drikke blev af Stedfaderen Munden aabnet og heri af Flasken skiænket Brændevin. Efterat

Side 213 venstre

dette var skeet forlod hendes Stedfader dem og gik imod huset men paabød dem, at blive tilstede ved Tørvegraven. Medens han var fraværende saae hun at der opsteg en stærk Røg fra hendes Stedfaders Huus og da denne igjen kom til dem ved Graven, havde han deres Brødkniv med sig i Haanden, samt et Toug der

ellers laae i Loen. – Det første han spurgte om var, at han erkyndigede sig om Ole Mortensen sov, men da denne svarede nei, tog han Græs og stoppede saavel i hans som Komp: Mund, hvorpaa han bandt en Strikke om hendes og Broders Halse og kastede dem ud i Tørvegraven og kunde Komp: derfra see at han tillige i selve Vandet hvor han stod bandt Touget om hans Liv; Hvad der videre passerede veed Komparentinden ikke. – demitteret. – Derpaa fremstod Ellen Andersdatter i 10de Aar, en Søster til Lars Pedersens Hustrue og Datter af afgangne Anders Olsen; Hun forklarer, at da hendes Moder i Mandags Morges gik fra Hjemmet til Pederstrup paa Dagarbeide og hendes Søster Lars Pedersens Hustrue ligeledes vare bortgaaet vare ikkun tilstæde i Huset Komp: med sin liden Søster Sidse samt Lars Pedersen der laa i Sengen og dennes 2de Stedbørn. – Disse 2de Børn kom ind i Stuen hos Komp: og Søster og morede der sig indbyrdes med Leeg. Hen ad Dagen bemærkede Komp: at Lars Pedersen kom gaaende til Huset fra Ballerup, havende hos sig en Flaske med Brændevin. – Hun bemærker at den Stue hvor hun og de andre vare, er adskilt ved en Forstue fra Lars Pedersens Værelse, saa at hun ikke har bemærket hans Bortgang fra Huset. – Strax efter sin Hjemkomst paabød han sine tvende Stedbørn at komme ind til ham og idet de opfyldte saadant, tog han og fodsede Pigebarnet ind i sin Stue. Sene bemærkede Komp: ved at see igiennem Vinduet, at Lars Pedersen uden for Huset slog sin liden Stedsøn med et Riis af Vikkepiil, andet eller viddere har hun ikke bemærket, men da flere kom til Huset og raabte at der var Ild i det, forsøgte hun at ville ud af Stuedøren, men denne Dør, som ellers kun er lukket med en Klinke, kun hun ikke faae oplukket, dog blev den af de Ankomne oplukket og slap hun og Søster

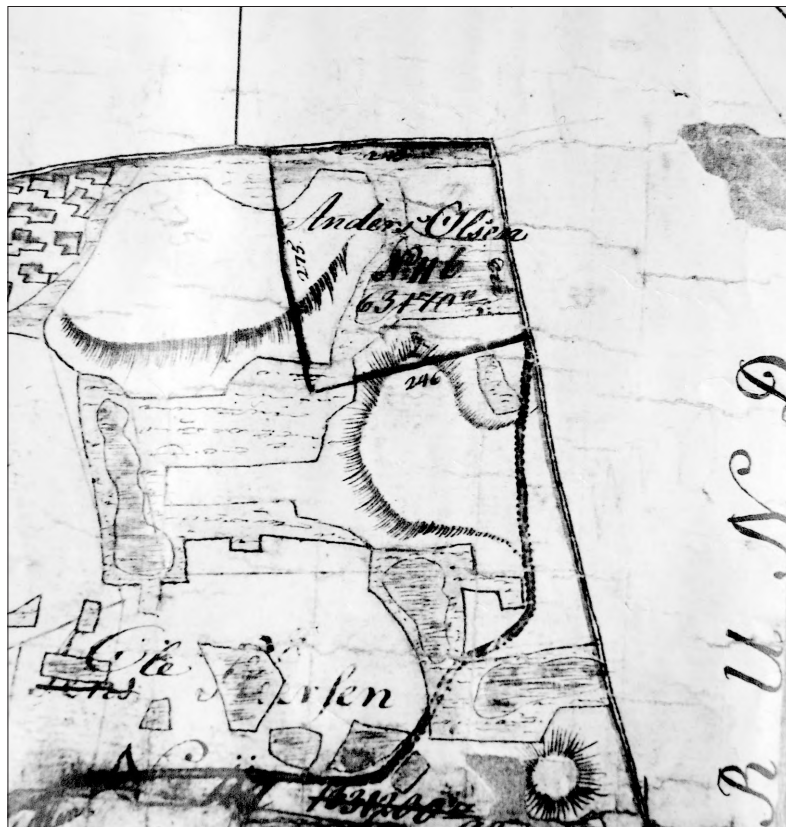
Side 213 højre

Fig. 2. Udsnit af udskiftningskort revideret efter 1814. I den nordøstligste spids af Tørvesletten findes en jordlod med Anders Olsens navn indskrevet. Her må Lerhuset have ligget. Kortet findes på Ledøje-Smørum Lokalarkiv

saaledes ud af Stuedøren. – demitteret. – Derpaa fremstod Gmd Jens Jensen af Pederstrup og Niels Jensen tilhuse hos sin Stedfar Christian Frederiksen paa Pederstrup Mark. Disse forklarer eenstemmigen, at da de i Mandags Eftermiddag Kl. omtrent 3, bemærkede at der var Ild i det af Lars Pedersen beboede Fæstehus paa Smørumnedre Mark, begave de dem til Brandstedet hvor de var de første der ankom. Husets Tag var da overalt bespændt med Ild og var Loftet fuldt af Foder. – I Husets ene Stue vare tvende smaa Pigebørn der intet om Ilden vidste. – Disse lukkedes ud gennem Stuedøren af Komparenterne. – Derefter begyndte de at redde det i Stuerne værende Boeskab og fik det meste deraf reddet. – Ilden er opkommen i Husets væstre Ende. – Efter nogen Tids Forløb blev Lars Pedersens Steddatter baaren til Brandstedet og blev det der fortalt hvorledes med Lars Pedersen og Børn var tilgaaet. – demitterede og Forhøret sluttet for beskrevet at meddele Amtet. –

Som Vidner Retten hævet
A. Carlsen H. Jensen Keller const.

Hvem var disse mennesker,
som boede i "Lerhuset" og oplevede de dramatiske begivenheder? Hvor kom de fra og hvordan gik det dem senere? Har de levende efterkommere i dag?

Anders Olsen & Kirsten Mathiasdatter
finder jeg første gang da

ungkarl Anders Olofsen af Castrup og pigen Kirsten Mathiasdatter ibidem, han fra Skaane og pigen ligesaa

bliver gift i Tårnby Kirke på Amager d. 4. marts 1802. De er formentlig begge, som så mange andre svenskere fra de gamle danske områder, kommet til Danmark for at slippe for de elendige forhold, mange svenskere

levede under på den tid. Kirsten Mathiasdatter bliver gravid og hun og Anders Olsson tager tilbage til Backaryd i Blekinge, hvorfra hun formentlig stammer, og her nedkommer hun med den Kirsten, som senere kommer ud for de forfærdelige oplevelser.

Følgende udskrift fik jeg fra et medlem af "Blekinge Släktforskerförening" Per Frödholm og den viser Kirsten Andersdatters fødsel og dåb.

Ur Backaryds födelsebok 1802

Den 12 november föddes arbetskarlen Anders Olssons och dess hustru Kerstin Mattisdotters dotter Kerstin i Värmanshult och frambars till dopet den 19 av bonden Gumme Jönssons hustru Karin Olasdotter i Värmanshult. De övriga faddrarna var inhysesmannen Mattis Andersson [formentlig den döptes morfar], drängen och båtsmannen Måns Persson Skilt samt pigan Kerstin Gummessdotter. Modern 20 år.

I 1804 er familien tilbage i Tårnby sogn og her får de tre piger, som alle bliver døbt Inger. Ingen af disse piger når at holde et-års fødselsdag.

Faderen angives som "Indsider", familien bor altså til leje. Det gør de også, da de i 1809 er flyttet vestpå til Herlev, hvor en søn Ole, bliver døbt d. 28 maj 1809 og en pige, Ellen, bliver døbt d. 7. april 1811.

Fra 1814 findes familien i Smørumnedre. Nu kaldes Anders Olsen udflytterhusmand. Sønnen Ole er da død, men Kirsten og Ellen er med. Ellen dør dog og bliver begravet d. 25. oktober 1818 i Smørum.

Anders Olsen og Kirsten Mathiasdatter får 7 børn i Smørumnedre:

1. Ole, * 26. september 1814, † 6. august 1815
2. Cichel, * 9. august 1816, † 3. juni 1821

3. Niels, * 28. marts 1819, konf. 14. april 1833
4. Ellen, * 24. december 1821, konfirmeret 1836
5. dødfødt dreng, 6. juli 1823
6. Cichel, * 17. juli 1825
7. Hanna, * 27. marts 1828, † 28. december

Familien bor på Tørvesletten, helt ude ved sognegrænsen til Måløv på matrikelnummer 11b [i dag 11 e] (Fig. 2), som er det nordøstligste hjørne, udstykket fra 11a, gården "Tørvesletten". Dette er før jernbanens tid og derfor er det mennesker fra disse områder, kaldet Smørumnedre Mark og Måløv Mark, som grænser op til hinanden, man føler fællesskab med. Det er vel forklaringen på, at kun få fra Smørumnedre ses som faddere ved børnenes dåb, mens folk fra Måløv dominerer.

Kirsten Andersdatter

bliver konfirmeret 1817. Dette år foretages konfirmationerne i Ledøje og hun får karakteren "mg" i både kundskab og opførsel, den bedste karakter der blev givet dette år. Hun er da tjenenestepige hos Søren Mortensen i Smørumnedre. Hun bliver trolovet og gift i 1824 i Smørum Kirke.

Indtegningsdato 13. juli 1824

Bondekarl fra Måløv Morten Olsen, 44 år, haft naturlige kopper

Bondepige på Smørumnedre Mark, 22 år og vaccineret på Amager, vid pag 215 nr. 8, Kirsten Andersdatter. Forlovere. [gårdmand] Søren Nielsen på Måløv Mark, husmand på Smørumnedre Mark Anders Olsen, brudens far og husbond.

Viet d. 4. okt. 1824.

Morten Olsen er født 1780 i Højby, Ods Herred, hvor han også bliver konfirmeret i 1794. Han og Kirsten An-

dersdatter får disse børn:

1. Marie Mortensdatter, * 7. december 1824 i Smørum, konf 1839.
2. 6. juli 1826 fødte Morten Olsens hustru Kirsten Andersdatter ved gjordemoder og Chirurghjælp fra Ballerup dødfødt pigebarn hos udflytterhusmand af Smørumnedre Anders Olsen
3. Ole Mortensen, * 9. april 1828 i Ballerup, † 10. oktober 1831

I slutningen af 1820'erne bliver Morten Olsen "fastsat" for tyveri og Kirsten Andersdatter flytter med sine to børn ind hos forældrene på Smørumnedre Mark. Hun modtager fattighjælp som enke i 1829, hvilket betyder at Morten Olsen er død. Hvor dette er sket og hvornår,

er et ikke lykkedes mig at finde frem. I 1831 får "Morten Olsens kone m. 2 børn" 2 Rigsdaler i fattighjælp.

Den 31. oktober 1830 bliver hendes far, Anders Olsen, begravet fra Smørum Kirke som husmand på Smørumnedre Mark, 62 år gammel.

Kirsten Andersdatter bliver gift anden gang:

Karlen Lars Pedersen, Vallensbæk, 40 år, har haft de naturlige kopper.

Enken Kirsten Andersdatter fra Smørumnedre Mark, 29 år, vaccineret 30 marts 1817 af Kongsted.

Forlovere: husmand Søren Nielsen på Måløv Mark, husmand Anders Villumsen i Herstedøster.

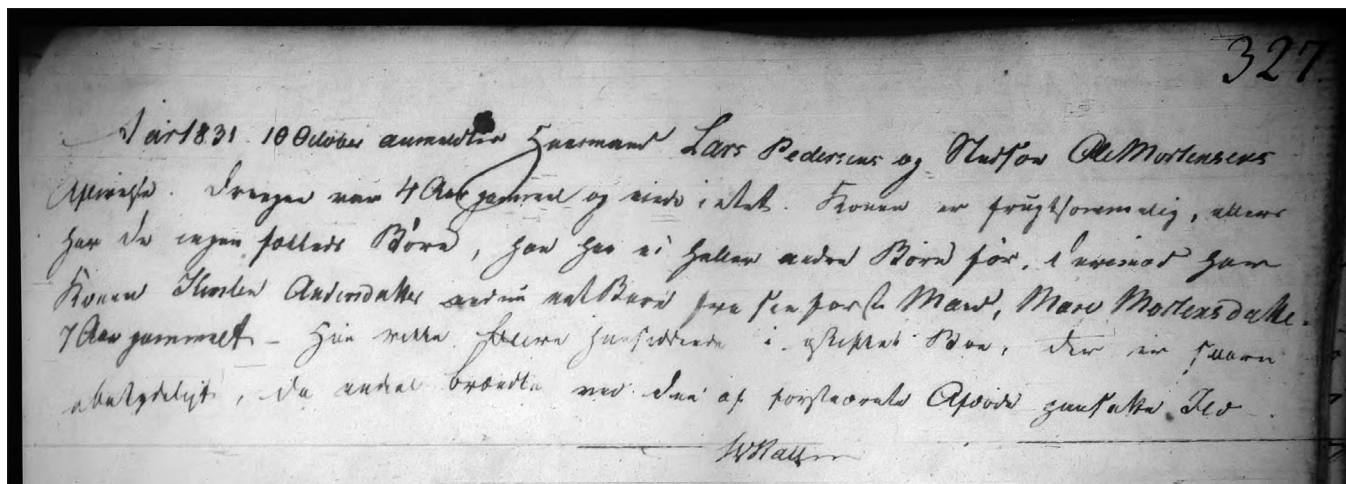

Fig. 3 Edalgave Skifteprotokol 1771-1850 side 327 (fra filmrulle på Arkivet)

Aar 1831 10 October anmeldtes Huusmand Lars Pedersens og Stedsøn Ole Mortensens Aflivelse. Drengen var 4 Aar gammel og eiede intet. Konen er frugtsommelig ellers har de ingen fælleds Børn. Han har ei heller andre Børn før, derimod har Konen endnu eet Barn fra sin første Mand, Marie Mortensdatter, 7 Aar gammel. Hun ville blive hensiddende i uskiftet siden. Der er saare ubetydeligt, da endel brændte ved den af førstnævnte Afdøde paa-satte Ild

Vielsesdag 20. september 1831.

Lars Pedersen blev døbt d. 9. januar 1791 i Kgs. Lyngby som søn af husmand Peder Ottesen og Dorthe Jørgensdatter. Ved FT1801 bor familien i Værløse, hvor han bliver konfirmeret 1807. Faderen samler da klude til papirmøllen. Lars Pedersen tjener bønder på Vestegnen. I 1829 flytter han fra Herstedøster til Vallensbæk og herfra afgår han d. 26. juni 1831 til Smørumovre.

Under tre måneder tog det Lars Pedersen og Kirsten Andersdatter at finde sammen og blive gift. Sikkert fordi Kirsten Andersdatter i løbet af juli/august måned var blevet gravid med den pige, som blev døbt Hanne d. 19. marts 1832 med afdøde Lars Pedersen som far. Og allerede den 10. oktober, mindre end tre uger efter vielsen, sætter han ild på "Lerhuset" og drukner sig selv og stedsønnen Ole.

Det er i dag svært at forstå, hvorfor en kvinde gifter sig med en sådan drukkenbolt, men i "Lerhuset" var kun de to enker og deres fire ukonfirmerede børn tilbage. Kirsten Andersdatter og hendes børn, Ole og Marie, hendes mor Kirsten Mathiasdatter med dennes børn, Ellen og Cicel.

Jeg kan nu følge mor og datter gennem folketællinger, kirkebøger og fattigprotokoller. Ved FT1834 er moderen, Kirsten Mathiasdatter, 57 år, enke, almisseelem og indsidderske hos husmand Bent Larsen i Smørumnedre. Hun har sine børn, Ellen og Cicel Andersdatter, sammen med Kirsten Andersdatters børn, Marie Mortensdatter og Johanne Larsdatter, hos sig. Indtil hun bliver begravet d. 8. januar 1865 som "*født i Blekinge i Sverige, enke efter Anders Olsen, almisseelem, 81 år*" modtager hun fattighjælp i form af rug- og bygmel, ærter og gryn, tørv, og 1 Rigsdaler i kvartalet. I 1859 får hun bevilget et par træsko i fattighjælp til 2

Mark 8 Skilling.

Kirsten Andersdatter finder jeg ikke i FT1834.

I 1838 er Kirsten Andersdatter tilbage i Smørum sogn hvor hun bliver gift for tredje og sidste gang:

Ungkarl Søren Jensen af Smørumnedre, 45 år, har haft naturlige kopper.

Enke efter afdøde Lars Pedersen af Smørumnedre Kirsten Andersdatter, 34 år.

Vielsesdag 13. september 1836.

Søren Jensen blev født i Slagslunde den 16. oktober 1791. Ved FT1840 bor han som skomager sammen med hustruen Kirsten Andersdatter, dennes datter Hanne [som nu kaldes Johanne] og svigermoderen Kirsten Mathiasdatter, der benævnes kræmmerkone.

FT1845, Smørum, Smørumnedre

Søren Jensen, 49, g, skomager, Slagslunde

Kirsten Andersdatter, 42, g, hans kone, Taarnby

Johanne Larsdatter, 13, ug, deres barn, Sognet

Anders Olsen, 1, ug, plejebarn, Sognet

Kirsten Mathiasdatter, 63, e, aftægtskone, Sverige

Niels Andersen, 26, em, daglejer, Sognet

Sidse Andersdatter, 19, ug, tjenestefolk, Sognet

Kirsten Andersdatter dør d. 20. januar 1873, anmeldt d. 22. januar: "*Skomager Søren Jensens Enke i Smørumnedre, 70 år, anmeldt af Afdødes Svigersøn, Niels Andersen, Store Larsbjørnsstræde 11. Den Afdøde, der var under Fattigunderstøttelse efterlader sig intet*".

Lars Pedersen

bliver begravet på jordlodden. Han kan ikke komme i indviet jord, fordi han er selvmorder. På den tid anså

man selvmord for en forbrydelse og statsmagten kunne med loven i hånd konfiskere den afdødes ejendom og gods. Denne ret blev ikke udnyttet i dette tilfælde, der var jo også kun ”*saare ubetydeligt*”. Denne religiøse tradition ophæves i 1867.

Niels Andersen

Kirsten Andersdatters bror, der d. 10. oktober 1831 gik til skolen i Måløv og som ikke var til stede da begivenhederne tog fart, blev ikke indkaldt som vidne. I 1938, som 19årig, har han siddet ”*på vand og brød for tyveri*”. Han bliver gift d. 24. maj 1839 i Smørum med Ane Andersdatter. Parret får en datter døbt d. 5. juli 1840 i Smørum, hun bliver begravet d. 18. april 1841. Ved FT1845 er han enkemand og bliver ikke senere gift. Den 26. marts 1846 er der i afganglisten anført ”*gaaet paa Omgang siden han blev hjemsendt fra Straf for Løsgænger*”. Indtil sin begravelse d. 27. august 1882 modtager han tørv og 4 Rigsdaler årligt i fattighjælp. ”*gaa paa Omgang*”, d.v.s. at han hver dag besøger en gård i sognet og får sin mad dér. I kirkebogen står der da han begravnes:

”ugift fattiglem i Smørum Fattighus. Fødested Smørumnedre Mark. Søn af daværende Husmand og Svensk Anders Olsen dersteds. Dødsårsag: Alderdom eller Alkoholisme”.

Ellen Andersdatter

Den i ovenstående FT1845 nævnte Anders Olsen er Kirsten Andersdatters søsterbarn, søn af Ellen Andersdatter og Ole Hendriksen Toxværd, som blev gift i Smørum d. 4. marts 1844. Ellen er ved FT1845 i København, hvor hun i Sølvgade 420 er amme for justitsråd og kommissær i toldkammeret Fr. Feddersen og hustru Hansines datter, Ane. Ægtemanden, Ole Toxværd

Henriksen, er tjenestekarl på Nybøllegård i Nybølle. Anders Olsen bliver begravet d. 14. november 1847 i Smørum. I løbet af 1845 flytter Ellen Andersdatter og Ole Hendriksen Toxværd sammen i Brønshøj, han som daglejer. Familien flytter meget rundt, sikkert i søgen efter arbejde. I Hjortespring, Rødovre og Brønshøj har jeg fundet dem, og undervejs er familien blevet forøget med 4 børn, Ole, Ane Margrethe, Anders og Elise Margrethe. Ved FT1860 finder jeg Ole Henrikssen i Valensbæk, men her er Ellen Andersdatter og børnene ikke med. Dem har jeg ikke fundet spor af efter 1855.

Cicel/Sidsel Andersdatter

optræder som fadder da søsteren, Ellen Andersdatter, og Ole Toxværd Henriksen, får sønnen Ole døbt i Herlev d. 5. juli 1846. Hun har afgang fra Smørum i 1848, men der angives ikke bestemmelsessted. I FT1850 er hun tjenestepige i Larslejstræde i København, hvor hun angives at være gift. Herefter taber jeg sporet af hende.

Marie Mortensdatter,

som blev reddet fra druknedøden, arbejder som tjenestepige/tyende i Smørumnedre (FT1845) og Nybølle (FT1850) inden hun 1851 i Smørum bliver gift med Hans Pedersen, født i Nybølle d. 24. juni 1825. Hun er da tjenestepige på Edelgave. De får sammen datteren Anna Sofie i januar 1852, men allerede d. 20. maj samme år må de begrave hende og straks derefter har de afgang fra sognet, han til Gentoft, hun til København, hvor hun ved FT1855 er tjenestepige i Store Kongensgade, 31 år, hun angives at være gift og fra Smørumnedre. Hvor ægtemanden er på dette tidspunkt ved jeg ikke, men i 1859 får hun en datter, Bodil Sophie, døbt i Frederiksberg Kirke. Fader og ægtemand hedder nu Niels Andersen, han angives at være vægter. Deres ægteskab har jeg ikke fundet. I 1863 får de en dreng

døbt Morten Andreas i Høje Tåstrup. Niels Andersen dør 1877 fra Larsbjørnsstræde 11 i København, 46 år gammel som bud i Magistraten.

Næste gang jeg finder Marie Mortensdatter er ved FT1880, hvor hun stadig bor i Larsbjørnsstræde 11 sammen med sønnen Morten, nu som enke. Ved FT1890 bor hun på samme adresse. Hendes død har jeg ikke kunnet finde.

Sønnen Morten Andreas finder jeg død via de såkaldte ”Dødeblade 1893-1923”, registerblade udskilt af Københavns Politis mandtal. Han bor da i Prinsessegade 17B på Christianshavn som ugift tobaksspinder, cigarmager. Denne gren af familien har ikke efterlevende til vor tid.

Datteren Bodil Sophie har jeg ikke kunnet spore.

Ole Mortensen

overlevede ikke ugeringen og bliver begravet på Smørum Kirkegård d. 16. oktober 1831.

Hanne Larsdatter

er iflg. kirkebogen døbt sådan, men i alle senere kilder skrevet som Johanne. Således også da hun bliver konfirmeret i 1846. Hun begynder så sit voksenliv som tjenestepige. I 1852 har hun afgang til København, vender tilbage i 1854 og tager fra Edelgave, hvor hun har tjent, igen til København i 1856.

FT1860, Smørum

Søren Jensen, 67, Gift, husmand, husfader

Kirsten Andersdatter, 58, Gift, hans kone

Ane Kirstine Jørgensen, 6, Ugift, plejebarn

Kirsten Mathiassen, 77, Enke, almisselem

Denne FT er interessant, fordi plejebarnet er datter af Hanne/Johanne Larsdatter. Det fremgår, da Ane Kir-

stine bliver konfirmeret i 1868 i Smørum. Her står Hanne/Johanne Larsdatter som moder, faderen som ”ikke angivet” ”og Ane Kirstine som født d. 30. maj 1854 på Fødselsstiftelsen. I Fødselsstiftelsens kirkebog kan man finde hende indført, men feltet for forældre er tomt. Det har været en såkaldt ”hemmelig fødsel”. Allerede november 1868 har hun afgang til Måløv som ”plejebarn under Fattigvæsenet”. Hun modtager i fattighjælp 8 Rigsdaler om året. Den 2. november 1869 er hun tilbage i Smørumnedre som tjenestepige. Og så forsvinder også hun for mig.

Lerhuset

som betegnelse for huset familien boede i, er jeg ikke stødt på i de mange arkivalier, jeg har gennemset. I ”Jordebog for Edelgave Gods” er opført alle godsets gårdmænd og fæstere med de ydelser de ”skylder” godset. Ud for Anders Olsen kan man se, at han ikke betaler afgifter eller leje for hus og grund, men at han skal yde arbejde i høsten og derudover 40 dage.

Huset angives at være opført 1814 af en møllebygger, hvis navn jeg ikke kan tyde. Det betyder formentlig at huset er opført til Anders Olsen og Kirsten Mathiasdatter. De kom netop til Smørum på den tid.

Stenen

er til dato ikke fundet. At den har eksisteret, er der ikke tvivl om. Et landinspektørfirma fra Ballerup kunne i forbindelse med et opmålingsarbejde oplyse, at der i tinglysningsskemaer fra 1938 står ”Køberer er forpligtet til at bevare den i skellet mellem 11i og 11e Smørumnedre værende begravelse med gravsten”.

Afdøde Erik Andersen, som senere ejede matriklen, har set stenen og det har hans datter Lone Jensen også. Hende har jeg talt med. Hun kan huske, at hun som pige i 1960'erne sad sammen med ”forpagter Mortensen” på

hans traktor når der skulle pløjes og at han altid lod et lille stykke jord med en sten stå uberørt. Da hun spurgte ham hvorfor, svarede han, at der lå en drukkenbolt begravet. Hun har udpeget stedet for mig. I dag er stenen fjernet og hun mener at den er smidt hen i en bunke med andre store sten fra grunden.

Hvem ville sætte sten over en morder og selvmorder? Det ville og gjorde en af Lars Pedersens drukvenner fra Pederstrup. En marksten med en groft tilhugget indskrift.

Efterskrift

De omtalte familier har det været svært at få hold på. De flytter meget rundt og ikke altid som en samlet familie. De er fattige, meget fattige, derfor efterlader de sig kun få spor. Skiftesager efter dem har jeg ikke fundet. Som der står ved fig. 3, ”*Der er saare ubetydeligt*”, de ejede sikkert kun det de ”gik og stod i”.

Kilder

Historisk Årbog for Københavns Amt 1914 side 46-47

Axel H. Pedersen: Af Ballerup-Måløv Historie, 2. udgave, Juristforbundets Forlag 1973

Ballerup Historiske Forening:

Byhornet marts 1999

Københavns Amts Nordre Birk:

Politiprotokol 1830-1832

www.arkivalieronline.dk:

Folketællinger og kirkebøger

www.fogsgaard.org: Dødeblade 1893 - 1923

Landsarkivet for Sjælland: Kbhvns Nordre Birk:

Dødsanmeldelsesprotokoller

Ledøje-Smørum Pastorat: Forhandlingsprotokol for fattigvæsenet 1814-1831

Degne i Smørum og Ledøje Sogne

(Efter J. P. Jørgensens optegnelser)

af Knud Remi Christensen.

Denne artikel er en anmeldelse af J. P. Jørgensens bog, "Ledøje Kirke før og nu", skrevet af Arved Larsen. Den blev bragt i Roskilde Tidende onsdag aften den 9. december 190? og er omskrevet fra gotisk skrift.

"Sjældent træffer man så fyldige og interessante optegnelser om vore ældste degne og skoleholdere som hos J. P. Jørgensen.

Det er et helt stykke kulturhistorie her er samlet - et kulturbillede fra enevoldsmagtens dage, hvor bondelandet ellers ikke kendte meget til lærdom og oplysningen som helhed betragtet.

Man føres tilbage til tiden omkring Holberg og får det indtryk, at den store komedieforfatter ikke har skudt over stregen i sine degneskikkelser, som f. eks. Per Degn i Erasmus Montanus.

Men medens Holberg i sine satirisk-ironiske skuespil giver degnene til pris for en sund latter, fortæller J. P. Jørgensen kun, hvad han - vel nærmest gennem ældede kirkebøger, skøder og andre dokumenter - har kunnet opspore om degnene i Ledøje-Smørum Sogne i et par århundreder, således at hans optegnelser giver et ædrueligt og tilforladeligt billede af de faktiske forhold. - Hr. J. P. Jørgensen nævner og henfører sine degne til bestemte tidsaldre. Hver degns levnedsløb opridses i korte tæk.

Den ældste degn, hvis navn kendes, er Jacob Larsen som døde 1689. Han var nu ikke noget dydsmønster af

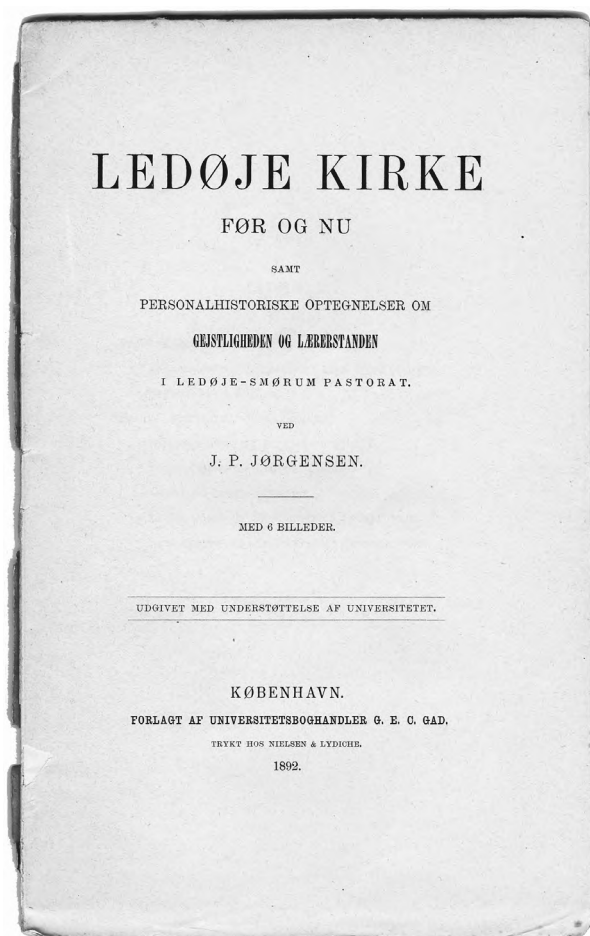
Første del af den oprindelige artikel i Roskilde Tidende

en børneopdrager, og hans pædagogiske viden stak heller ikke dybt. Præsten, Otto Christophersen, siger nemlig om ham, ”at han formedelst Liderlighed og Armod samme Bolig – Skolen – Moren ruineret efterlod”; tilmed fortælles der, at han 1685 måtte møde i retten med en skomager, som han havde overfaldet på Skovlunde Mark og sagtens givet nogle knubs. Skomageren kom dog ingen vej med degnen på grund af mangel på bevis.

Hans efterfølger, Søren Høgh, var ”en studeret mand”. Han giftede sig med en gårdmandsdatter fra Ledøje og fæstede 1699 en af kongens gårde efter først at have udkøbt den forarmede bonde. Imidlertid kom Hr. Høgh i strid med herremanden Henrik Welding til Edalgave i anledning af, at førstnævnte havde ”skrevet en forening” mellem Ledøje Bymænd, at den af dem, ”der enten vilde tinge eller tælle (tidende) med Welding, skulde ikke være bedre end en skjælm”. – Og sådan noget måtte man hverken sige eller skrive, thi en ”skjælm” i de dage var, hvad vi vilde kalde en slet person. Degnen måtte da også i retten 1702, men her undskyldte han sig med, at han havde ladet sig overtale, og at det var sket af ubesindighed og hastmodighed. Dette vilde herremanden dog ikke lade sig nøje med, men fordrede Hr. Høgh fradømt sit embede.

Så krøb degnen til korset, bad om nåde og tilbød at give 50 Rdl. til de fattige i Smørumpedre, hvad der vel nok ydmygede og pinte ham, ikke for pengenes skyld, thi Høgh var en formuende mand, men snarere fordi hans anseelse blandt bymændene sank i kurs. – Høgh ejede for øvrigt 32 Tdr. Land af Roskilde bys jorder, som ved hans død ansloges til en værdi af 647 Rdl. 3 M.

En anden degn i Ledøje, Christen Laursen Ruus, besad en stor bogsamling af latinske og tyske skrifter. På sin

Titelbladet i den omtalte bog. Omslaget er mangler. Bogen findes i Historisk Forenings bibliotek.

ejendom holdt han 2 heste, 3 køer, 7 svin og 3 gæs, men han skyldte det meste hen, så boets gæld ved hans død 1721 oversteg dets formue med 95 Sldl. 2 M. 8 Sk., som hans efterfølger, der giftede sig med enken, påtog sig at betale. Alligevel har han nok fået en hæderlig begravelse efter egnens skik og brug.

Omkostningerne ved hans ligbegængelse specificeredes nemlig således:

12 Alen Cartun til Kruselagen 7 Sldl. 2 M

Liigkisten 10 Sldl.

Liigprædiken 15 Sldl.

13 potter brændevin 4 Sldl.

2 Td. Øl 8 Sldl.

Et Lam 1 Sldl. 1 M.

Speceri og andet 16 Sldl. 1 M.

Til degnen som sang, 3. Sldl.

Sørgeklæder til pigen 9 Sldl.

Andre sørgeklæder 30 Sldl.

24 alen lærred og klæde Liiget 16 Sldl..

De 13 potter Brændevin havde Chr. Lauritsen Jetsmarch nu let ved at betale, da han som andre degne i hin tid, drev brændevinsbrænderi.

Da Frederik den Fjerde, som i en tidligere artikel fortalt, inddelte krongodset i rytterdistrikter, blev der samtidig bygget almueskoler på disse. Også Ledøje fik sin skole. Lønningen beløb sig til 24 Rdl. årlig af kongens kasse samt tre læs brændsel udvist af de kgl. skove. Af gårdene i sognet skulde endvidere ydes et Lpd. hø og 1 Lpd. halm af hver Td. hartkorn samt fri græsning til 2 køer og 6 får. Husmændene skulde ligeledes årlig yde 2 dages arbejde eller 1 Mark i gamle penge.

Se, det var jo ganske antageligt i de dage, og derfor blev skoleholderne også som regel taget blandt studenter og andre højlærde mænd. Student Lars Rasmussen Theil var f. eks. skoleholder i Ledøje fra 1738 – 1749. Han skal have været en meget belæst mand, der for en betaling af 6 Rdl. 4 M. halvårlig læste med præsten Jakobæus' børn. Tilmed har han uden tvivl hørt til sognets honoratiorens. Ved skifteforretningen fandtes nemlig i hans besiddelse: 1 skak sengested med katuns omhæng, et nyt skrivechatol af ask med beslag og

nøgler, et sølvvlommeur, en træstol med halmsæde, fyrtøj med stål, en tintepotte, en lyseprofit, et glaskrus med tinlåg, en ragekniv med rem, kniv og gaffel med futteral, en tobakskværn, to metal-knæspænder, et par sølv-skospænder, en lysesaks, to parykæsker, en ny parykblok, et par sorte skindbukser, et par vævede strømper, en rød nathue, tolv halsbind, tre bladkraver, et par handsker, to jærnfyrfade, en ildtang, trefod og puster – og sluttelig en stor samling bøger.

Sengeklæderne havde han mærkelig nok lejet af sognefogden.

Vi skal imidlertid slutte denne artikelserie, endskønt der kunne være meget af kulturhistorisk interesse at trække frem. Men for de af vore læsere, der ønsker videre besked, skal vi henvise til J. P. Jørgensen: "Ledøje Kirke før og nu", der – uagtet at nævnte bog udkom 1892, sikkert kan skaffes fra enhver boghandel.

Arved Larsen"

Kilde

Udklip af Roskilde Tidende. Opbevares på Ledøje-Smørum Lokalarliv.

Byhorn på rette hylde

af Jens Jørgen Nygaard, formand for Kultur- og Fritidsudvalget, Egedal Kommune

Fra overrækkelsen af de fire byhorn. F.v. Grethe Larsen, Mette Jensen, Rolf Kjær-Hansen og Jens Jørgen Nygaard

En fornem gave

Fredag, den 26. september 2008 var dagen, da fire flotte byhorn fra Ledøje-Smørum vendte hjem til det sted, hvor de rettelig hører hjemme: Lokalmuseet på Den gamle Skole i Smørumovre. De fire byhorn fra Ledøje, Nybølle og Smørumnedre (2) har i mere end 70 år været opbevaret i Ballerup Kommune.

Det var en meget flot gestus af Ballerup Kommune at aflevere de fornemme horn. Nu kan borgerne i Ledøje-Smørum se deres lokale klenodier i de rette, hjemlige omgivelser, hvor hornene engang kaldte til bystævne.

De fire byhorn blev overrakt af Ballerup Kommunes

2. viceborgmester og formand for Pederstrupkomiteen, Grethe Larsen. Som Formand for Kultur- og Fritidsudvalget blev det heldige mig, som på Egedal Kommunes vegne modtog de prægtige horn.

Det var anden gang, at jeg var i den situation. Første gang var 20. oktober 1998, hvor jeg som borgmester fik overrakt Smørum Husmands byhorn af Jakob H. Zeuthen, der boede på præstegården i Ledøje 1960-70. Dette horns sidste ejer, Fru Bagge var gift med Viggo Bagge - søn af den sidst fungerende oldermænd for Smørum husmænd. Hun betingede sig meget bestemt, at byhornet aldrig måtte afleveres til noget museum eller lignende i Ledøje og Smørum sogne!

De fire horn i Ballerup

Efter denne store begivenhed var jeg opsat på at få bragt de fire horn, der var på Pederstrup Egnsmuseum, hjem til Ledøje-Smørum. Jeg havde gentagne gange møder med min personlige ven - og i øvrigt et af Danmarks største museumstalenter, Jørgen O. Bjerregaard, som slog mine forespørgsler hen med et smil og ordene: ”Kære Jens Jørgen. Du ved lige så vel som mig, at din kommune en dag bliver en del af Ballerup. Og så kan de lige så godt blive her!”

I dag ved vi, at det ikke skete. De fire horns rejse tilbage til deres rette hylde skete ved et perfekt samarbejde mellem Egedal Kommunes arkivar, Rolf Kjær-Hansen, og Mette Jensen, Pederstrup Egnsmuseum.

Jørgen O. Bjerregaard fortalte mig i øvrigt, at hornene havde været opbevaret i Ballerup i hvert fald siden midten af 1930'erne. Han havde også hørt fra sine forgængere i Ballerup Historiske Forening, at de var endt der på grund af de stærke lokale modsætninger, der var mellem landsbyerne i Ledøje-Smørum. De betydningfulde horn skulle ikke placeres et eller andet tilfældigt sted i en anden landsby. Så hellere få dem opbevaret i Ballerup, hvor man da også havde et langt mere udviklet arkiv og museum.

Deres skæbne kan godt ligne det, der skete med Smørum Husmænds byhorn. Fru Bagge modsagde sig helt og holdent, at dette horn skulle placeres lokalt. Frænde er frænde værst. Det var ofte meget sande ord i forholdet mellem de fem landsbyer i Ledøje-Smørum.

Kohorn

De fire byhorn er skabt af forarbejdet kohorn med indridsede navnetræk fra oldermænd og årstal. De er mellem 150 og 200 år gamle, og er naturligvis kulturhistoriske klenodier af høj karat. I dag er der syv bevarede byhorn fra Ledøje-Smørum. Det er langt fra nogen selvfølge, at der er bevaret byhorn med den alder. Og det er faktisk et imponerende flot antal. Der er bl.a. ikke bevarede byhorn fra Stenløse og Ølstykke.

Oldermændens horn

Oldermænd blev valgt i bøndernes midte til at styre landsbyens fælles interesser. Han anvendte byhornet til at kalde bylaugets medlemmer til bystævne. Under hans ledelse drøftedes aktuelle sager som pløjning, såning og høst mv.

Byhornet er en særdeles vigtig genstand, som repræsenterer det tidlige demokrati i landområderne, idet det

først var i 1842, at sogneforstanderskabet blev indført - forløber for det kommunale selvstyre.

PS. Artiklen "Byhornet kalder til samling" af Inga Nielsen, Årsskrift 2003. Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv - giver et levende indblik i byhornets funktion og oldermændens brogede virke, ligesom der berettes om Smørum Husmænds byhorn, som Jakob H. Zeuthen overdrog mig i 1998.

Semibygger i Kirsebærvangen 1973-74

af Lisa og Svend Christensen

Smørumnedre var i mange år et område med stor byggeaktivitet, først mest med parcelhuse, og senere i 1971-1974 kom et større område med rækkehuse i Astershaven, Georginehaven og Kirsebærvangen til, alle bygget af firmaet Semibyg.

At blive semi-bygger

For 35 år siden, i september 1973, besluttede vi at købe et rækkehus på Kirsebærvangen i Smørumnedre. Når der ingen penge var på opsparingskontoen efter et længere uddannelsesforløb, ja, så var det fristende, når man læste annoncen i Berlingske Tidende. Den eneste ”hage” ved det var, at det drejede sig om, at man skulle være medbygger eller ”semi-bygger”, som salgsmaterialet ”Semibyg” kaldte det. Den krævede udbetaling på kr. 5.000,- (svarede til en pæn månedsløn før skat) var til at overkomme, især når man betænker, at så var alle ”papirpengene” (advokat, stempel, osv.) også betalt. Efter overvejelser om at finde et ”færdigt” rækkehus kom vi hurtigt til, at som semi-bygger kunne vi komme i gang uden at skulle ud at låne til en udbetaling.

Henover efteråret 1973 voksede råhusene frem på Kirsebærvangen. Vi fulgte fremdriften på byggepladsen via regelmæssige søndagsture til Smørumnedre, så længe det kunne lade sig gøre! For i oktober 1973 var der (igen) en lynkrig i Mellemøsten, og denne gang svarede de olieeksporterende arabiske lande med en boykot af Vesteuropa. Det betød energikrise og forbud mod bilkørsel om søndagen!

Start i julen 1973

Kort før jul var vores hus klar til overtagelse og dermed start på vor semi-bygger-karriere. Inden overtagelsen havde vi været til informationsaften hos byggeriets rådgivende ingeniørfirma. Der blev den udleverede byggevejledning gennemgået samt praktiske råd om arbejdsplanlægning givet. Som semi-bygger var vi forpligtet til at følge et arbejdsprogram, således at vort arbejde skred frem i overensstemmelse med levering af byggematerialer. Byggefirmaet havde delt materialeleverancerne op i 4 ”pakker”, og hver ”pakke” blev leveret til alle husene i en blok samtidig.

Juleferien kom til at stå på opsætning af lofter og start på opsætning af flis-

(9) - Søndag 9. sept. 1973 - Berlingske Tidende 21

NU starter salget af de sidste 77 miljøvenlige rækkehuse i

Kirsebærvangen

Køb eget hus NU - de første 128 huse blev solgt på 14 dage

UDBETALING

kun 5.000 kr.

Tæt ved Ballerup Station ligger **KIRSEBÆRVANGEN** - en hyggelig rækkehusby. Bygningen var med alle faciliteter og indrettede på samme måde. Her har De gennem SEMIBYG chance for at få et moderne og komfortabelt rækkehus med en stue, lavere udbetaling på 5.000 og tilføjet til den højeste så nemme, at den i høj grad er et af de bedste.

Hvad er SEMIBYG?
Semibyg er det, der gør, at alle i lang tid kan få nye huse. Den semibygges metode betyder, at alle huse bygges på én gang. De enkelte huse bygges samtidig og samtidig leveres. Dette arbejde betyder, at alle i lang tid kan få nye huse. De enkelte huse bygges samtidig og samtidig leveres. Dette arbejde betyder, at alle i lang tid kan få nye huse.

I tæt med det nærliggende område af Dan. De nye, moderne huse, som indrettede på samme måde som de andre i området.

PRIS PÅ KONTOBASSIS KR. 240.000

Netto boligudgift:	
- Jordafgift	kr. 2.000
- Husafgift	kr. 1.000
- Opsætningen	kr. 275
- Netto boligudgift	kr. 3.275

Udgifter til vand, varme og elektricitet er ikke medtaget i prisen.

- Og husk den særlige semibyg fordel! Denne startafgift skal kun være 5.000 kr. ALLTID udbetalt og tilbagebetalt i løbet af 10 år. Det er altså en stor økonomisk fordel.

Kom ud og se prøveluset...

På Ballerup stier De blot kører ad Ballerupsvej og derefter til det nye område Kirsebærvangen 95.

ABENT I DAG KL. 13-17

Bredgade 72 - 1260 København K - Telefon: (011 11 95 01) og (011 11 73 13)

Handwritten notes and signatures are present at the bottom of the advertisement.

Annnonce i Berlingske Tidende
d. 9. september 1973.

ser i badeværelser.

Forbud mod bilkørsel i vinteren 1974

Efter nytår 1974 blev vi ramt af forbudet mod søndagsbilkørsel! Det var muligt at søge dispensation i sin bopælskommune, men for os, som boede i Glostrup, betød det afslag til trods for, at vi var forpligtet til at følge et byggearbejdsprogram. Vor semi-bygger-nabo, som boede i Skovlunde, fik dispensation! Ja, sådan kan det gå, men for os var det egentlig ikke galt uden, at det var godt for noget, for vi måtte jo indrette os, så weekenderne kunne udnyttes effektivt. Efter en lørdags arbejde i huset og mormors aftensmad hjemme i Glostrup kørte vi med soveposerne, campinggasapparat og kaffemaskine til Smørumnedre. Søndagens arbejde måtte udstrækkes til midnat, og så var det mandag og dermed tilladt at køre igen!

Andre små fordele i energikrisevinteren havde vi også, idet vi jo arbejdede i et opvarmet hus. Hjemme i lejligheden i Glostrup var der lukket for det varme vand i ejendommen, det var der i sagens natur ikke i Smørum med fjernvarme og egen varmeunit i huset.

At arbejde som semi-bygger

Semi-byggerarbejdet bestod i, at vi skulle opsætte pladelofter, lægge gulve (på strøer), udføre flisearbejde, opsætte døre og skabe, og til slut male og tapetsere. Råhuset var lukket og opvarmet, så arbejdet kunne udføres i behagelige omgivelser, mens vinteren rasede udenfor.

En af de lidt større udfordringer for en semi-bygger hed

Kirsebærvangen efteråret 1973.

gulvlægning. Vi blev på informationsaftenen rådet til – om muligt – at gemme noget ferie til gulvlægningen. Det var specielt vigtigt at være færdig med gulvet i stueetagen til den angivne termin, idet den næste materialepakke bestod af køkkenelementer og garderober-skabe, som nødvendigvis af pladshensyn måtte ind i stuen på det netop lagte gulv. Så med den reserverede ferie og hjælp af håndværksmindede familiemedlemmer lykkedes det.

Fliseopsætning i badeværelserne var en af de aktiviteter, der bedst kunne ”skubbes” lidt afhængig af, om andre terminskritiske arbejder pressede på. Det betød, at vi på et tidspunkt også måtte bruge hverdagsaftener for at blive færdige. Det kunne medføre arbejde til langt ud på de små timer, når man stod med brugsklar fliseklæber og fliseskæringen drillede. Da tiden var ”før mobiltelefonerne”, skete det engang, at morfar kom kørende fra Glostrup kl. 2 om morgenen for at se, hvad der var galt, og så var det blot arbejdet, der trak ud!

I sagens natur blev der arbejdet samtidig i alle husene i en blok. Det betød, at der var gode naboer at drøfte praktiske problemer med, ud over at vi selvfølgelig kunne kontakte byggeselskabets byggevejleder, når der var behov for vejledning.

Indflytning

Og så oprandt dagen, hvor vi kunne melde flytning til folkeregistret og begynde vor hverdag i Smørumnedre. Det var vort første besøg på kommunekontoret, som dengang var i den gamle skole i Smørumovre netop

der, hvor vi nu har den historiske samling! Indkøbsmulighederne i Smørum var begrænset til en Irma-butik i en lille skurvogn, der hvor Smørumcentret senere blev bygget.

Økonomien

Økonomien var stram i det første år. Som følge af bl.a. energikrisen steg renten ret kraftig, op til næsten 20%! Det betød ringere kurs på obligationslån og højere rente på kontantlån ved den endelige prioritering af huset og dermed højere boligudgift end stillet i udsigt i Semibygs salgsmateriale. Tilsyneladende var der desværre også nogle semi-byggere, der måtte give op. For de fleste gjaldt, at efter et par år, så kom man ”ovenpå” godt hjulpet af en ret kraftig inflation. Den gang havde vi en såkaldt dyrtidsregulering, så indkomsten som lønmodtager også steg, når der var inflation. En anden lille overraskelse kom fra skattevæsenet, idet vi blev pålignet 25.000 for værdien af eget arbejde! Beløbet blev lagt til købsprisen og brugt til at beregne det, der den gang hed ”lejeværdi af egen bolig”, et skatteteknisk begreb som indgik i beregningen af rentefradraget.

Videre i Ledøje-Smørum

Et rækkehus var for os, som for så mange andre, et springbræt til et parcelhus. Det varede nu 10 år før vi ”sprang”. Det blev 10 gode år på Kirsebærvangen med dejlige naboer og bekendte i området. Men det næste hus var ikke et medbyggerprojekt, men vi blev fortsat i Ledøje-Smørum, og det blev til mere end 30 år.

Integration i praksis

af Christopher Arzrouni

Da jeg flyttede til Smørumnedre i 1995, blev jeg dansk. Ganske vist havde jeg haft dansk statsborgerskab i mange år og boet her til lands siden min fødsel i 1967. Men Danmark var på mange måder ikke mit land. Ikke mere end så mange andre. Selvom min mor var dansk, havde jeg kun gået i franske skoler. Og trods en dansk statskundsabsgrad, værnepligt ved Gardehusarregimentet og arbejde på ærkedanske arbejdspladser såsom Finansministeriet, Christiansborg og Dansk Industri, var jeg ikke fuldt integreret i 1995. Jeg var ærlig talt lidt ligeglad med Danmark. Hjertet var ikke med. Jeg følte mig som ”individ” mere end som dansker.

Det ændrede sig, da jeg flyttede fra København til Smørumnedre med min kone, Edith Thingstrup, der skulle være præst i sognet. Smørumnedre gav mig en mindre åbenbaring. Jeg passer rigtig godt ind i denne børnefamilieghetto, hvor begge forældre arbejder ude og alligevel har overskud til at interessere sig for alt muligt. I kraft af min kones arbejde fik jeg pludselig blik for de aktiviteter i lokalområdet, som det aldrig var faldet mig ind at deltage i under min opvækst i Hvidovre, min studietid i Århus og mit korte ophold i København.

I Smørum trængte dagligdagen sig på ikke alene i form af gudstjenester og sognearrangementer. Pludselig kom jeg til at kende mennesker, jeg ikke bare havde et professionelt forhold til.

Til gengæld er min far mentalt aldrig blevet dansk og bliver det næppe heller. Min far, Philippe Arzrouni, blev

Armand og Marguerite Arzrouni. Foto optaget i Alexandria 1936

født i 1942 i Cairo, Egypten, som den yngste i en børneflokk på fem. Min farfar, Armand, (1900-1963) var armenier fra den del af Armenien, der i dag er en del af Tyrkiet. Min farmor, Marguerite, (1903-1989) var schweizer fra kanton Vaud, som ligger i den fransktalende del af landet.

Internationale rødder

I 1907 forlod min farfar, Armand, som stor dreng sin fødeby Erzeroum sammen med sine forældre og to yngre brødre for at komme væk fra tyrkernes pogromer mod de kristne.

Familien slog sig ned i Egypten, først i Alexandria og

senere i Cairo (1925) hvor Armand assisterede Zola, en kendt jødisk-østrisk fotograf. Zola sendte Armand til Østrig for at uddanne sig. Ved Zolas død i 1930 etablerede Armand Arzrouni sit fotografiske atelier, og i kraft af sine kunstneriske evner og gode kontakter til Cairos personligheder opbyggede han en bred vifte af klienter som for eks. Kong Farouks familie og senere præsident Nasser og de statsoverhoveder, som jævnligt besøgte Egypten.

Farmor Marguerite var på vej verden rundt som guvernante for velstående familier. Efter rejser til både Nord- og Sydamerika mødte hun min farfar i Egypten ved et cocktailparty på den schweiziske ambassade. De blev gift og stiftede familie i Egypten, hvor de levede et privilegeret liv med tjenere og flere huse. De boede skiftevis i Heliopolis udenfor Cairo og i Alexandria oppe ved Middelhavet.

Min farmor tog jævnligt hjem til Schweiz. Her fødte hun et bundt trillinger i 1939. Eftersom tiderne var usikre, vovede hun ikke at rejse over Middelhavet med sine nyfødte. Hun efterlod dem i Schweiz hos sine forældre og rejste hjem til Egypten på egen hånd. Det havde hun næppe gjort, hvis hun havde vidst, at der ville gå seks år, før hun kom til at se sine tre børn igen. Trillingerne voksede op vel vidende, at de havde en mor, en far, en storebror og en lillebror, som de aldrig havde mødt. Det var en stor omvæltning for dem at blive hentet til Egypten i december 1945, efter at alle børnene var blevet døbt i kirken i Pully, en forstad til Lausanne.

Min far var den yngste af de fem. En beskyttet lille dreng, der pludselig fik tre ældre søskende, foruden den storebror, han i forvejen var belemret med. Alle børnene voksede op med fransk som modersmål gik i English Mission College og var fremmede i det land,

de voksede op i. Ifølge min far var det let at bo og leve i et multietnisk samfund med egyptere, englændere, franskmænd, grækere, italienere, armeniere, jøder, muslimer og koptere. De forskellige grupper havde blandet blod, traditioner og accenter – men holdt religionerne i klædeskabet. Men tiderne skiftede gradvist efter krigen. Først forsvandt europæerne, så forsvandt jøderne, og kopterne – de egyptiske kristne – kom under stigende pres. I dag er det armenske samfund i Egypten også stærkt reduceret. Det er min familie et eksempel på. Som voksne forlod alle min fars søskende Egypten på nær den ældste storebror. Min far og hans søskende blev spredt for alle vinde i Danmark, Canada, Schweiz og Sydafrika.

Familien kommer til Danmark

Min farfar sørgede for, at de egyptiske myndigheder fritog hans sønner for militærtjeneste under deres studieophold i udlandet. Og så drog min far til Rom i Italien for at studere arkitektur. Her traf han Else Merete fra Danmark, og da de skulle vælge, hvor de ville bo, mente han, at Arne Jacobsens land måtte være et godt valg.

Min far kan stadig berette om, hvordan det var at komme til Danmark juleaften 1966. Efter at være gået ombord på færgen fra Tyskland, gik han op på dækket. Det var eftermiddag, mørkt, koldt og blæsende - og så begyndte det at sne...

Slutningen af 60'erne virker, som om det var en meget anderledes tid. Efter at have tilbragt jul og nytår hos min mor og hendes forældre i Hvidovre, så min far en annonce om et job som arkitekt hos Stadsarkitekten i København. Han gik til samtale i januar og blev ansat kort efter for at medvirke i projektering af et stort

kompleks med pleje- og pensionistboliger i Husum - uden at kunne et ord dansk. Han klarede sig glimrende på engelsk og fransk. Selvom han gik til danskundervisning, fulgte han ikke rigtig med. Han pjækkede fra timerne og gik i stedet i biografen med en af de andre på holdet. Så det var først, da min bror og jeg begyndte at drille ham med hans sprog, at han tog sig sammen. Vi rettede ham evindeligt, når han forvekslede "en" og "et". Vi grinede, da han skulle lave brunede kartofler og forvekslede brun farin med mel (på fransk "farine"). I dag taler min far et glimrende dansk. Prins Henrik ville være jaloux.

Men min far fandt sig aldrig rigtigt til rette i Danmark. Snart var det vejret, snart var det buschaufførerne, snart var det manglen på engagement, han fandt irriterende. Da jeg var barn, frygtede jeg min fars vrede. Han havde det med at eksplodere i kæmpe raserianfald. Men jeg nød også hans vrede i smug, især når bilen var på værksted. Så skulle han nemlig tage bussen ligesom os andre, og det var dengang, buschauffører var berygtede for deres manglende fornemmelse for service.

Dengang var busser et 100 procent offentligt anliggende, og de kørte primært af hensyn til køreplanen frem for af hensyn til kunderne. De få gange, min far nærmede sig en bus, gik noget galt. En dag så en buschauffør sig for eksempel sur på en vogn, som var ved at aflevere en flok handicappede børn på et stoppested ved Zoologisk Have. Buschaufføren kørte op på siden af handicapvognen og blokerede, så afsætningen af børnene blev besværliggjort, og ingen kunne komme videre. Da der var gået fem minutter uden reaktion fra de øvrige buspassagerer, rejste min far sig i vrede, gik op til buschaufføren og gjorde det soleklart, at han skulle køre. Med det samme. Ellers....

Min fars busture og fejder med chaufførerne var en saga, der optog familien ved aftensmaden. Og min fars erfaringer lærte mig, at det er farligt at blive vred i Danmark. Vreden skal pænt deponeres hos myndighederne, så livet kan gå videre i al sin ynkelighed. Den første, der bliver vred, har tabt. Ukontrollerede følelser er tabu i Danmark. Skyldes selvbeherskelsen, at man af religiøse årsager ikke må være i sine følelsers vold, men skal være mild og god? Eller skyldes selvbeherskelsen snarere iskold beregning tilsat en smule hykleri?

I slutningen af 70'erne og i begyndelsen af 80'erne besluttede min far sig til at søge arbejde udenlands. Først for ingeniørvirksomheden, Christiani & Nielsen, i Algeriet og senere for en dansk arkitektvirksomhed, Claus Bremer, i Portugal. Da min far havde fået stillet sin arbejdsmæssige udlængsel, blev han selvstændig arkitekt og tog så til gengæld, når der var tid til det, nogle lange perioders udenlandskhed i familiens sommerhus i Sydfrankrig. Her tilbringer mine forældre også meget af tiden i dag. Det eneste, der får dem hjem til Danmark ind i mellem, er deres børnebørn.

Den dag i dag er det svært at sige, hvor min far egentlig hører til. Intet sprog er hans primære længere. Fransk, dansk og engelsk taler han lige godt eller lige dårligt. Det politiske interesserer ham ikke. Min far har altid haft svært ved at få sig selv til at stemme. Og det gik mig navnlig på ved valget i 1984. Jeg var en ivrig VU'er under atten og forsøgte at skrabe så mange stemmer som muligt sammen til Schlüter-regeringens fortsatte beståen. Min far var ligeglad. Men vi gjorde en handel. Jeg købte min fars kryds til fordel for Bertel Haarder. Og for at kontrollere, at alt gik rigtig til, ville jeg med min far ind bag forhænget til stemmeboksen på Sønderkærskolen. En mistroisk valgtilforordnet blan-

Christopher Arzrouni og hustru Edith med sønnen Peter på armen, døtrene Emilie og Louise, som bærer lillebror Christian.

dede sig straks. Heldigvis fik min far forklaret ham, at ”drengen var med for at lære om demokrati.” Og da vi kom ind bag forhænget, fortsatte jeg komedien. ”Nej, hvor er der dog mange at stemme på, hvem skal man dog vælge?” udbød jeg med adresse til den valgtilforordnede, der luskede rundt på den anden side. Pludselig greb min far stemmesedlen, satte et kryds ved Gert Petersen og proppede stemmesedlen ned i boksen!

Den historie illustrerer nok meget godt forskellen mellem min far og mig. Jeg føler i højere grad, at jeg har en andel i, hvad der foregår i landet. Trods min halvudenlandske baggrund har jeg engageret mig i politik og samfundsliv - og det uden nogensinde at møde forhindringer. Til tider har jeg overvejet, om mit underlige

efternavn ville give mig problemer. Det har aldrig været tilfældet, ligesom jeg heller aldrig har været hæmmet af, at mine eksamenspapirer har set anderledes ud.

Jeg har nok været meget privilegeret, men samtidig har jeg også fået det indtryk, at snakken om racisme eller xenofobi i Danmark er temmelig overdrevet. Med min fars historie in mente tror jeg snarere, at den skepsis overfor udlændinge, som er vokset frem i de senere årtier, skyldes manglende integrationsvilje og -evne fra de nytilkomnes side.

Stamtræ

Proband

1. **Christopher Philippe Arzrouni**, *1968 i Glostrup. ~ 1995 med **Edith Harriet Thingstrup Hansen**, *1968 i Brørup.

Forældre

2. **Philippe Armand Arzrouni**, *1942 i Cairo, Egypten
3. **Else Marie Parning**, *1943 i København

Bedsteforældre

4. **Harutin Arzrouni**, *i Erzeroum, Armenien, †1949 i Cairo, Egypten.
5. **Veronique**, *i Erzeroum, Armenien, †1956 i Cairo, Egypten.
6. **Charles Albert Rosset**, * 1873 i Valais, Schweiz, †1948 i Vevey, Schweiz
7. **Emilie Dupertius**, *1877 i Valais, Schweiz, †1956 i Vevey, Schweiz

Artiklens illustrationer er venligst udlånt af familien Arzrouni

Egedal Leksikon - historie og opbygning

af Lene Olesen Bro, redaktør, mag.art. i kunsthistorie

Stenløse Leksikon gik i luften den 12. december 2003, som en del af Stenløse Bibliotekers hjemmeside. Da Stenløse sammen med Ledøje-Smørum og Ølstykke kommuner blev til Egedal Kommune, fik bibliotekerne en ny, fælles side, og leksikonet blev løsrevet fra biblioteket. Nu er vi ved at skabe en portal for Egedal Historie, hvor leksikonet vil komme i selskab med kommunens tre lokalarkiver, kommunearkivet og det lokale museum.

Hverken Ledøje-Smørum eller Ølstykke kommuner havde tilsvarende opslagsværker. Derfor blev det besluttet at føre Stenløse Leksikon videre som et Egedal Leksikon. Det skete på et møde med lokalarkiverne den 28. september 2006. Kort efter blev Stenløse Bibliotekers gamle hjemmeside nedlagt. Der blev lavet en viderestilling fra den gamle adresse til bibliotekernes nye side og dermed forsvandt den logiske adgang til leksikonet.

Leksikonet ligger stadig på den gamle server på Stenløse Bibliotek. Det skal flyttes til kommunens server og vises på siden egedalhistorie.dk, når den bliver oprettet.

Leksikonet er et opslagsværk, hvor man kan finde alle mulige oplysninger om lokalsamfundet. Om natur og kultur, både før og nu. Der er altså ikke kun ”historiske” ting, i betydningen noget gammelt, men også nyere og mere aktuelle emner.

Ved genbrug og redigering af ældre tekster henvises der altid til den originale artikel under Kilder og litteratur. Nye artikler bliver skrevet af lokale, frivillige og ulønnede forfattere. Forfatterens navn er tydeligt angivet ved hver enkelt artikel.

Redaktøren er den eneste ansatte i projektet, og har det overordnede ansvar for leksikonets struktur og indhold. Artiklerne skal have et vist, fælles præg, og de skal kunne læses på skærm. Derfor må de helst ikke fylde mere end et enkelt skærmbillede. Der er valgt en smal spaltebredde af hensyn til læseligheden. Der er også lagt vægt på, at artiklen fremstår som en pæn, typografisk helhed, når den printes ud.

Leksikonet henvender sig til alle. Artiklerne skal kunne læses og forstås af en interesseret 14-årig.

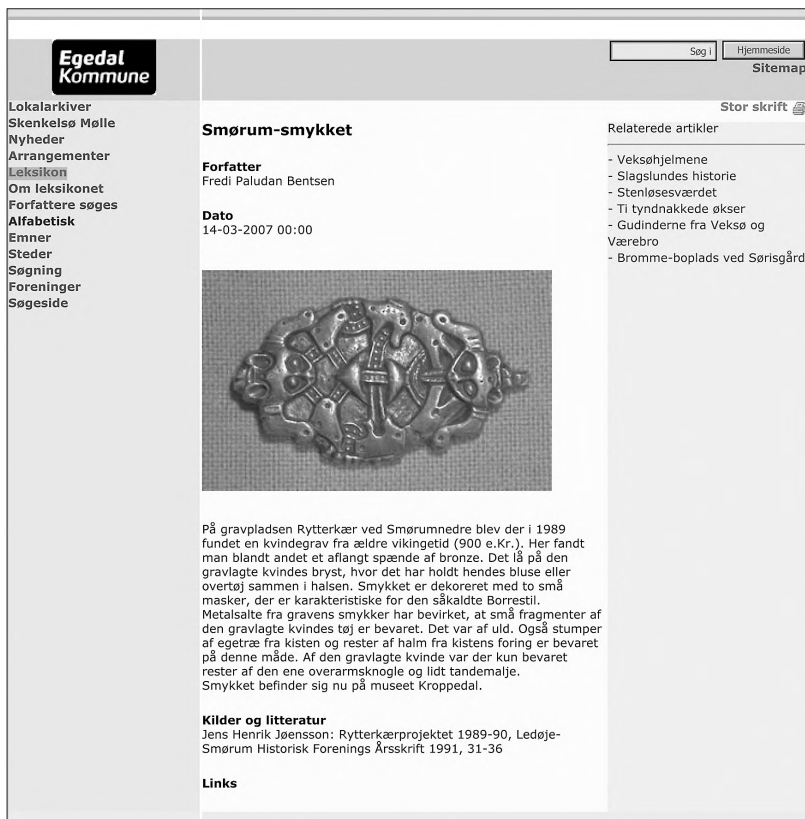
Leksikonet er bygget op som en database, hvor de enkelte artikler bindes sammen af to lister, emner og steder, som kan bruges ved søgninger. Der er desuden en alfabetisk indgang til artiklerne, og mulighed for fritekstsøgning. Emnerne oprettes på listen og tilføjes efterhånden, som der er brug for dem. Når man får vist en artikel på skærmen, vises der samtidig en hel liste over relaterede artikler, dvs. andre artikler, der er handler om det samme emne. Listen over relaterede artikler opfordrer til at gå på opdagelse. Brugere kan støde på overraskende ting, som man måske bliver fristet til at læse om.

Ved næsten alle artikler er der henvisninger til kilder og litteratur. Det kan også være forslag til videre læsning om emnet. Så vidt muligt angives de relevante sider i større bøger og artikler, så man let kan komme videre. Det virker næsten som et noteapparat og giver leksikonet en relativt høj, faglig standard. Der er desuden mulighed for at indsætte links til sider på internettet.

Mange af artiklerne er forsynet med billeder, men teksten er det vigtigste. De forskellige skribenter skal ikke belastes med reglerne, men der er fastlagt nogle standarder og regler for forkortelser. Jo mere konsekvens der er, jo bedre bliver søgemulighederne.

Nogle forfattere er faldet fra efter enkelte bidrag, men mange har holdt ved og andre er kommet til. Vi har nu en trofast kreds af frivillige forfattere, som har leveret en del nyskrevne artikler, der er målrettet netop til dette leksikon. Men vi kan godt bruge flere, der vil være med til at skrive. Jo flere vi er, jo hurtigere går det, og jo sjovere bliver det at læse. Undervejs kan der dukke nye og hidtil ukendte oplysninger op. Desuden viser det sig ofte, at en artikels emne kan udvikle sig ved knopskydning og brede sig i en helt anden retning end forudset.

Projektet blev i starten styret af en lille, frivillig redaktionsgruppe. Kort efter kommunesammenlægningen holdt vi et udvidet redaktionsmøde, med indbudte deltagere fra Ledøje-Smørum og Ølstykkens historiske foreninger og arkiver. Nu har flere forfattere arbejdet på at øge antallet af artikler fra disse dele af kommunen, så der er artikler om emner fra hele området.

The screenshot shows the Egedal Kommune website. On the left is a navigation menu with links like 'Lokalarkiver', 'Skenkelsø Mølle', 'Nyheder', 'Arrangementer', 'Leksikon', 'Om leksikonet', 'Forfattere søges', 'Alfabetisk', 'Emner', 'Steder', 'Søgning', 'Foreninger', and 'Søgeside'. The main content area features an article titled 'Smørum-smykket' by Fredi Paludan Bentsen, dated 14-03-2007 00:00. It includes a photograph of a bronze brooch and text describing its discovery in a 900 AD grave. Below the photo are sections for 'Kilder og litteratur' and 'Links'. On the right, there are search and home buttons, a 'Sitemap' link, and a list of 'Relaterede artikler' including 'Veksøhjemene', 'Slagslundes historie', 'Stenløsesværdet', 'Ti tyndnakkede økser', 'Gudinderne fra Veksø og Værebros', and 'Bromme-boplads ved Sørisgård'.

Skærmdump af artikel på Egedal Leksikon.

Leksikonet kan være med til at skabe en fælles identitet i vores nye kommune. Og det bliver kun bedre med alderen. Den indsamlede viden bliver større og større, leksikonet er under stadig opbygning.

Egedal Leksikon kan blandt andet findes via kommunens hjemmeside. Henvendelser kan ske på mail til lene.olesen.bro@egekom.dk

KEJ Motor & Maskinservice

af Knud Remi Christensen

I rækken af Smørumvirksomheder er vi nået til omtalen af KEJ-Motor, der ligger godt gemt på adressen Riskær 11, 2765 Smørum.

KEJ-Motor står for Knud E. Jensen, der i 1979 købte firmaet af Carlo Dinesen. Knud E. Jensen var en udpræget gør-det-selv mand. Han var uddannet elektromekaniker og flyttede til Smørum i 1967, hvor han byggede

et hus på Lyngkær. På et tidspunkt havde han været hos Dinesen for at få lavet en reparation. Han blev fortørnet over, hvad det kostede. Til det sagde Dinesen: ”Så kan du bare købe butikken, så kan du selv bestemme prisen”. Dette udviklede sig, og efter nogle samtaler overtog Knud E. Jensen virksomheden. Han havde firmaet til januar 2003, hvor sønnen Frank Jensen overtog det.

KEJ Motor & Maskinservice, Riskær 11, Smørumnedre.

Knud E. Jensen nyder pensionistlivet om bord på sin sejler

Det lå egentlig ikke i kortene, at sønnen skulle overtage virksomheden. I hans yngre dage havde den ikke hans store interesse, men han var dog interesseret i at blive selvstændig. Frank Jensen er kontoruddannet og blev derefter sergent i flyvevåbnet og senere flyveledersassistent i Kastrup og endte derefter på kontor igen.

Omkring årtusindeskiftet ytrede Knud E. Jensen ønske om at afhænde firmaet for at gå på pension, hvorefter der blev fundet en fornuftig løsning, så sønnen Frank

kunne overtage det. Han havde ikke den store forstand på motorer, så det var med en vis ængstelse, at han gik i gang. Det blev aftalt, at faderen skulle være med i begyndelsen, så Frank passede værkstedet, og faderen passede butikken. Når så Frank løb sur i det på værksstedet, kom faderen ham til hjælp. Sådan gik det første halvandet år, indtil faderen blev syg. Så måtte Frank ansætte en mand til værkstedet og selv klare de administrative opgaver. Knud E. Jensen døde 1. september 2006 efter en lang sygeperiode.

I Franks tid er der sket en stor udvikling af firmaet. Der blev f.eks. lavet en butik. Dengang han overtog virksomheden, var der kun et værksted med en ekspediti- onsskranke lige inden for døren, ligesom der tidligere var trailer-produktion, hvor der nu er lager. Med indretningen af butikken er firmaet blevet mere synligt, og de forskellige maskiner præsenteres bedre. Det var dog ikke nok med det. Der blev f.eks. brugt mange penge på avisannoncer, så for at holde udgifterne til disse nede, blev der lavet en omfattende hjemmeside. Her kan kunderne se alt, hvad firmaet forhandler og ydermere afgive bestilling og betale på nettet og efterfølgende få varerne tilsendt. Efter at hjemmesiden er oprettet, er der kommet mange nye kunder.

Det er bevidst, at navnet KEJ-Motor ikke er lavet om, dels fordi det er faderens navn, og dels fordi det er et indarbejdet navn, der er kendt i mange relevante kredse. Firmaet handler primært med erhvervsvirksomheder, men også kommuner, anlægsgartnere samt private hører med til kundekredsen

I dag er KEJ-Motor autoriseret reparatør og forhandler af Husquarna, Stiga, Ginge, Klippo og mange andre kendte mærker. Der forhandles buskryddere, plæne-

klippere og motorsave, endvidere forhandles sikkerhedsudstyr som handsker og anden sikkerhedsbeklædning.

Virksomheden klares med et minimum af personale. Udover Frank Jensen selv er der en mand på værkstedet og en dame en gang om ugen til at ordne bogholderiet.

Fremtiden for virksomheden tegner lys, idet både private og virksomheder fortsat har behov for at få slået græsset, så de får pæne omgivelser, som de kan nyde. Der er dog enkelte skyer, der truer, idet Riskær er den eneste vej i Smørum, der består af blandet beboelse og industri. Der er industrier, der allerede er lukket, og nogle vil følge efter i nær fremtid, og det er ikke nemt at afhænde bygningerne til erhvervsformål. Man kan frygte, at der med tiden bliver mere beboelse end industri, og så er det ikke sikkert, at folk vil finde sig i, at der bliver startet en motor klokken syv om morgen.

Om næste generation er klar til at overtage virksomheden vides ikke i dag, da sønnen kun er 12 år gammel. Det må tiden vise.

KEJ-Motors hjemmeside er: www.kej.dk

Frank Jensen bag disken i butikken

Turen til Portugal 4.-11. oktober 2008

af Poul Erik Christensen

Lørdag den 11. oktober landede et Sterling fly sent eftermiddag i Kastrup Lufthavn med 48 medlemmer af Historisk Forening, der havde haft 7 oplevelsesrige dage sammen i Portugal.

Forberedelsesaften

Allerede et par uger før udrejsedagen mødte rejsehølet til forberedelsesaften i Smørum gamle skole, hvor journalist ved Danmarks radio, Gregers Steendahl, der også er cand. mag. i spansk og portugisisk, berettede levende om landets stolte historie og dets berømte søfarere, der åbnede op for søvejsruter mod øst og vest og hjembragte rigdomme i form af bytte fra Afrika, Indien og Brasilien.

Alle fik udleveret Bodil Smith og Erik Hjortkærs lille bog om turen i Knud Remis smukt udførte og handy lommeformat. De sidste informationer før rejsen blev givet, og holdet var klar til at gå på opdagelse i landet, der er kendt for sine opdagelsesrejsende.

Lissabon

Lørdag den 4. oktober kørte opsamlingsbussen sin rute i Ledøje og Smørum fra kl. 03.50 tidlig morgen.

Med fly fra Kastrup Lufthavn til Faro i Portugal og med bus de sidste 280 km nåede vi efter en frokostpause frem til den imponerende, mere end 2 km lange hængebro over Tejo-floden, der i 70 meters højde over floden fører os ind i Lissabon.

Solen var fremme, luften var sommervarm, og den charmerende hovedstad tog mod os i hele sin storslåede skønhed. Nok kan man se mange tegn på, at år er gået siden byen oplevede sin storladne fortid, men som den ligger dér ved Tejo-floden præsenterer den sig som en venlig og imødekommende storby, måske netop på grund af sin patina.

Men tag ikke fejl. Byen åbner sig ikke af sig selv. Vil man opleve noget, må man bestille noget med sine ben. Byen er bygget på syv høje, og det betyder stigninger og adskillige trapper for den, der færdes i den. Og benene lærte vi at bruge. Ikke bare i Lissabon, men også under kommende dages oplevelser i Portugal. På en eller anden forunderlig måde fik vi dog indtryk af, at de fleste trapper gik nedad. Forklaringen var utvivlsomt den, at vi havde held til at blive befordret op enten af vores egen bus eller af byens aldrende sporvogne. Og skulle det ske, at benene længtes alt for meget efter at gense hotelværelset, ja så kunne man roligt tage en taxa. Det kostede næsten ikke noget.

Befolkningen

Portugiserne lærte vi at kende som varme, venlige og imødekommende mennesker, et fordringsløst og sorgløst folkefærd. Der er vist ikke rigtig noget, der haster i det land. Viser man tegn på at skulle over gaden, så stopper bilisterne venligt og villigt. Her høres ingen hidsige bilhorn, og der lyder ingen vrede stemmer trods stor trængsel i de snørklede gader. Hjælpsom-

heden, tolerancen og gavmildheden er tilsyneladende stor.

Et nærmest personligt venskabsforhold fik vi til vores buschauffør Gabriel til trods for en markant sprogbarriere. Han var tjenstvilligheden og venligheden selv og kom nærmest til at fungere som en del af rejseholdet.

At man her som så mange andre steder også har lommetyve at vogte sig for, er da ærgerligt, men en storby er en storby.

Lissabons historiske centrum

Portugals svar på vores "Kronborg" hedder *Belém-tårnet*. (Belém er det portugisiske ord for Betlehem). Man finder forsvarsværket ved Tejo-floden som et lille elegant fort fra 1500-tallet med stenkniplinger, balkoner og små vagttårne. Uforfalsket manuelinsk stil (efter regenten Manuel den 1., 1495-1521).

Det var fra Lissabon verden blev erobret. *Monumentet*

Lissabon. Belém-tårnet. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

over Portugals store opdagelsesrejser blev rejst ved floden i 1960 på 500-års dagen for Henrik Søfarerens død. Selve monumentet har form som stævnen på et af de skibe, der i årene 1418-1441 førte hans ekspeditioner til Afrika og i 1498 bragte Vasco da Gama til Indien. Ved monumentets fod kan man betrede hele verden i form af *en kæmpemæssig marmormosaik*, der forestiller et kompas og et verdenskort med de opdagelsesrejsendes ruter.

Herfra gik turen for rejseholdet så via fodgængertunnelen under vejen til det helt imponerende *Jeronimos Kloster*, givetvis et af Portugals smukkeste bygningsværker. Der er tale om en skøn blanding af gotik, renaissance og manuelstil. Man beundrer et utal af småfigurer og finurlige motiver, kniplinger i sten, slanke søjler og smukt hvælvede lofter i næsten uendelige højder. Med stor værdighed fremtræder hele bygningskomplekset med Santa Maria-kirke og Klostergården som et monument over Portugals storhedstid på verdenshavet. Her findes da også gravmælet for søfareren Vasco da Gama.

Lissabons gamle borg, *Castelo de Sao Jorge* er overkommelig at komme til, hvis man tager sporvognen derop. Det gjorde vi, da en sådan sporvognstur i sig selv er en oplevelse og en sund øvelse i langmodighed. Vi fik gået en tur på de gamle borgmure, der måske er fra 1147, og hvorfra der er en betagende udsigt over byens forskellige kvarterer. Det gamle maleriske kvarter med de sammenklumpede huse, der ligger inden for borgens ydre mure, indbød også til en lille gåtur.

Et imponerende, eventyrligt palads

Det blev kun til to overnatninger i Lissabon. Så måtte vi videre til de lidt vestligere områder. Hjemmefra havde metrolojerne spået regnvejr, men det udeblev, og

sommersolen forblev fremme. Måske fordi mandagen var Svend Christensens fødselsdag, hvilket han lod os fejre med en nedkølet øl i bussen på vej til Sintra 25 km nordvest for Lissabon.

Efter dagene i storbyen gjorde det godt at se grønne skove og frodig bevoksning. Vores mål var *kongeslottet*, men adgangen hertil åbnede først kl. 10, hvilket gav os rum til en lille byvandring, der bød på maleriske udsigter over byen. *Sintra* er velhavernes og slottenes by. Portugisiske konger har her haft sommerresidens. Vi måtte se kongeslottet, der på lang afstand er kendetegnet ved sine to ”champagneflasker”, de to kegleformede skorstene over det gigantiske køkken, der, som slottet i det hele taget, har været i funktion lige til kongedømmets afskaffelse i 1910. Rundturen gik gennem de mange fornemme værelser og det lille private, maurisk udsmykkede kapel.

I glæde over det fine vejr, blev det besluttet at spise ”frokost i det grønne”. Indkøbsholdet fandt et supermarked til indkøb og ”skæredamerne” kom i gang med at forberede nydelser til hele holdet. Frokosten blev indtaget på Europas vestligste punkt ”*Capo da Rosa*”.

Hotellet med de mange stjerner

Men dagens endemål og overnatningssted var den lille fisker- og turistby *Ericeira* på et klippefremspring ved Atlanterhavet. Vore to rejseledere Bodil og Erik modtog stor påskønnelse for det pragthotel ”*Vila Galé*”, som de havde udvalgt til os. Her blev mangt et køligt glas hvidvin nydt på en af de bekvemme terrasser, og der blev badet i begge de elegante swimmingpools, der rummede vand direkte indpumpet fra Atlanterhavet og helt uden klortilsætning. Enkelte nød endog et ægte bad i det rigtige Atlanterhav.

Solnedgangen dér langt ude i den vestlige horisont var et pragtskue uden lige.

Kloster, klosterkirke og gammelt universitet

Men allerede efter en enkelt overnatning gik turen med vores bus videre nordpå mod Porto. På den 300 km lange strækning blev der dog lejlighed til et par interessante stop:

Vi besøgte det vældige, honningfarvede kloster- og kirkekompleks *Batalhaklosteret*, der i gotisk stil står som symbol på den portugisiske frihedskamp mod Spanien i 1300-tallet. Her findes graven med kongesønnen Henrik Søfareren, der stod i spidsen for de første opdagelsesrejser. Kapitelsalen rummer den ukendte soldats grav fra 1. verdenskrig. To værnepligtige soldater står æresvagt på en måde, så man ved første øjekast antager dem for at være voksfigurer.

Da vi nåede til *universitetet i Coimbra* kom regnen, men den fik lov til at regne færdig, mens vi færdedes inden døre i festsalen og universitetskirken samt i universitetsbibliotekets højloftede baroksale med dets 300.000 bøger og manuskripter.

Der var fælles middag for os på vores hotel i Porto-forstaden Foz do Douro, hvor vi skulle bo de næste 3 nætter.

Byen ved den gyldne flod, Douro

Portugals næststørste by, *Porto*, er en perle, som den ligger dér forbundet med de ret så enestående broer over Douro-floden. Det fik vi et klart indtryk af på vores busrundtur i byen. Der blev lejlighed til sejltur på floden. Et besøg i portvinshusene ville en del af os hel-

ler ikke gå glip af. En afslappende aftenstund på hotellets tagterrace med kølig vin og fristende swimming-pool var nu heller ikke at foragte.

Borg og hellige steder

Næste dag, torsdag, bød på heldagsudflugt med vores bus.

Bom Jesus ved byen Braga fremtræder som en monumental barok-trappe, der med sine 252 trin er anlagt op ad bjerget. Det er et kendt valfartssted for pilgrimme, der på deres vej op ad trapperne, gerne på knæ, dvæler ved de opstillede tableauer med scener fra Kristi

Uden for det planlagte program fik vi, som en ekstra oplevelse, en vandretur på borgmurene i Castelo de São Miguel fra 1100-tallet i Portugals første hovedstad, Guimarães.

Foto: Poul Erik Christensen.

lidelse. Til trøst for os turister er der dog også anlagt en bjergbane, der kan anvendes af de, der kan undvære trapperne.

Også et stop i et af den katolske verdens hellige steder, *Fátima*, blev indlagt som et ikke-planlagt program-punkt. Selveste Jomfru Maria viste sig her i 1917 for tre små børn, hvilket har givet anledning til bygning af en ny-klassicistisk basilika af format og indretning af en kæmpemæssig plads, der kan rumme mere end 300.000 mennesker, der søger religiøs oplevelse og kultisk mystik, - til tider forstærket ved gang på knæene over pladsen.

Den lange bustur

Efter så begivenhedsrige dage gik busturen atter sydpå de 450 km til Beja med ”frokost i det grønne” på vejen og festlig afslutningsmiddag på hotellet. Her betroede Erik Hjortkær os, at også han ved vores besøg i Fátima havde modtaget en åbenbaring, nemlig den, at han næste år skulle gense sit rejsehold i et andet land. Vi bestyrkede ham alle i troen på, at den forudsigelse så-mænd nok skulle gå i opfyldelse.

Ja, så var vi klar til næste dag at køre de sidste 150 km til lufthavnen i Faro og finde flyet mod København.

Tak til Bodil og Erik for endnu en grundig forberedt og flot gennemført tur, vist nok tur nr. 11 i løbet af de sidste 12 år.

Tak til alle for herligt samvær.

Nye Genstande

af Ledøje-Smørum Historisk Forenings registreringsgruppe ved Line Ludvigsen

I dette efterår har arbejdsgruppen arbejdet ihærdigt på at indrette vores nye kirkerum. Det er med dette som med alle vore andre udstillinger, at de ikke kunne blive til, hvis vi ikke var blevet og til stadighed bliver beriget med en lang række effekter, som vi hovedsagligt modtager af vore medlemmer. Vi har op mod 2000 genstande, der endda kan bestå af flere delelementer, og som registreringsgruppen forsøger at få nedfældet data om og lagt ind på edb, og som arbejdsgruppen altså fra tid til anden kan finde en plads til i en udstilling, der så kan være med til at fortælle et lille stykke Danmarks-historie.

I 2007 har vi bl.a. modtaget følgende:

Fra **Steen Asger Jensen**, Skebjergvej, har vi modtaget en lang række genstande, bl.a.:

- *En håndsytet bluse*, råhvid, som Steen Asgers mormor har båret, måske før 1.verdenskrig. Steen Asger har et foto af sin mormor med netop den bluse på. Da mormoderen døde, da Steen Asger var ganske lille, har han ingen erindring om hende.
- *En lang kjole*, af lyseblåt brokadestof, og med tilhørende selskabstaske til. Kjolen har tilhørt Steen Asgers mor i ca. 1950.
- *En "fodpose"*. Steen Asgers farmor syede herrebukser for en skrædder. Af forskellige af disse stoffer syede hun posen til Steen Asgers far, mens denne læste HD om aftenen under krigen. Pga. mangel på brændsel var det koldt at sidde stille ved

studierne, men med fødderne stukket godt ned i fodposen, kunne disse holdes varme.

- *Et sæt matrostøj*. Steen Asger har brugt tøjet i 8-10 års alderen (1950-52) ved særlige lejligheder, bl.a. til dans, som Steen Asger gik til i 5 år (og fik 5-årsnålen!) på Lindgrens Danseinstitut i Vanløse. Lindgren var tillige lærer på Vanløse Skole. På danseinstituttet blev de undervist i formationsdans, og de optrådte bl.a. på Plænen i Tivoli. Ved det årlige afdansningsbal fyldte de hele gulvet i KB-hallen.

Fra **Jens Jørgen Nygaard**, vores tidl. Borgmester, har vi modtaget en lang række ting, der har været anvendt af kommunen som gaveartikler, fx

- *Papirkniv og nøglering* med byvåbnet i en æske.
- *Øloplukker*, ligeledes med byvåbnet.
- *Bolsjeglase* med inskriptionen: *En sød lille hilsen fra Ledøje Smørum Kommune.*

Desuden har vi modtaget:

- *En dirigentklokke*. Klokken, der har været brugt på byråds- og sognerådsmøder i årene fra 1948 til 2006, blev i anledningen af 100 året for Grundloven skænket af partierne i kommunen. Den bærer da også inskriptionen: *Skænket af Det Konservative Folkeparti, Det radikale Venstre, Socialdemokratiet og Venstre i Ledøje-Smørum Kommune.*

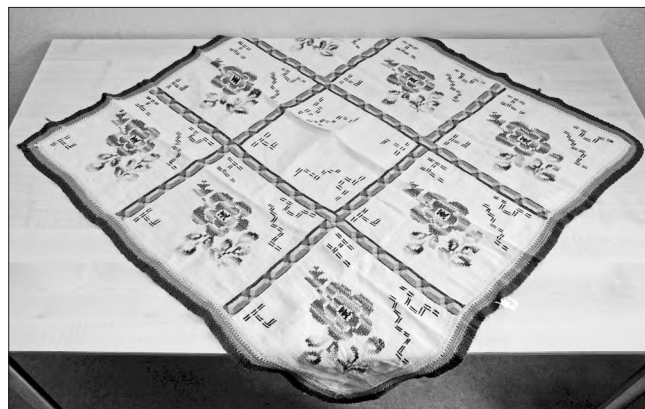
Fra **Bent Jespersen**, Ledøje, har vi i år bl.a. modtaget:

- *Spillejetoner* i fire farver i en æske. Er blevet brugt som betaling ved kortspil i 1950 – 80.
- *En sukkerskål*, der har været Bents mormors og siden moderens.
- *Et Djævlespil*, dvs. en stor trisse med en snor og et par pinde. Det handler så om at holde trissen i bevægelse på snoren vha. de to pinde. Det har været et meget gammelt legetøj, men er dog her i en lidt ny-

ere udgave fra omkring 1950. Bent har et foto af sin søn med djævlespillet. Selv har han aldrig kunnet få det til at fungere.

- *Dug* med korsstingsbroderi. Dugen er syet af Bents mor omkring 1930-34, og har været anvendt både i Thorsgade i København og senere i Ledøje.

Fra **Inger Fischer**, Valmuehaven, har vi igen i år fået en række genstande, bl.a.:

- *Et skrivebordssæt* bestående af en flagstang med flag, en kalender, en blæksuger og en brevholder. Sættet stammer fra Ingers mands hjem i 30'erne og 40'erne.

- *En "plat de menage"* med glasbeholdere til sennep, olie, eddike og salt. Har tilhørt Ingers mands farfar, der fik den efter 25 år i Husmandsforeningen i Toreby på Lolland.

- *To strygejern.* Det ene har en inskription: *Chr. 6.* Ingers svigermor fik det af sin nabo, der hed Sofie og var sadelmager i Toreby. Det andet har aftagelig hank. Inger Fischer har samlet på strygejern.

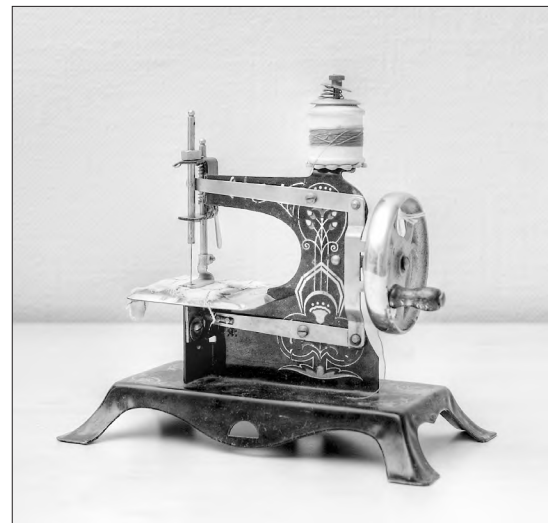

Fra **Lisbeth Djernæs**, Faxe, har vi modtaget:

- *En guldbryllupskjole*, brugt af Lisbeths mor, Ella Petersen, Lille Korsvejsgård, Råbrovej. Guldbryluppet fandt sted d.11. marts 1977.

Fra **Kirsten Petersen**, Hørsekær, har vi fået:

- *En børnesymaskine.* Den ganske lille symaskine, som stadig fungerer, har også været anvendt af Kirstens mor, der er født i 1903.

Fra **Lis Pedersen**, Havrevej, har vi også modtaget en række genstande til vores samling, bl.a..

- *En fastelavnsdragt*, der også kan have været brugt til optræden ved fx afdansningsbal e.l.
- *Diverse bøjler og bæltter.*
- *En kedel* til at sætte på en kakkellovn.

Fra **Kurt Pedersen** :

- *En rejsegrammofon*, der i 1933 blev bragt til Danmark fra Amerika. Den har spillet 78'plader op til 1950.

Fra **Inge og Bent Ravn**, Nybølle, har vi modtaget:

- *En plejl og et åg* fra Tysmosegård.
- Desuden diverse *bøger, et skoleatlas og en bibelhistorie.*

Vi siger mange tak for alle disse genstande, som gør det muligt for os at gøre vores udstillinger gode og spændende. Igen i år vil vi her opfordre vores læsere til at lade os høre, hvis man har en særlig viden om nogle af de nævnte ting og deres anvendelse. Man er meget velkommen til at kontakte registreringsgruppen (se evt. i Smånyt).

Måske er der også blandt vores medlemmer nogle, der efter at have læst dette årsskrift har fået lyst til at give en hånd med, enten til selve registreringsarbejdet eller til arbejdet med at udbygge og forny vores udstillinger. Det er et sjovt og spændende arbejde, som vi hygger os meget med. Men vi kan sagtens bruge flere hænder, så tøv ikke med at melde dig!

Søndagsåben og skoletjenesten

af Knud Remi Christensen

I august 2006 begyndte Historisk Forening at holde åbent i Smørum gamle Skole den første søndag i måneden fra kl. 13.00 til 16.00. Skoletjenesten var begyndt allerede i april 2006.

Skal man gøre status over den tid, der er gået, må man sige, at det har været tilfredsstillende. Der har i de to år været besøg af ca. 100 personer samt 8 skoleklasser. Hertil kommer forskellige grupper på særskilt besøg, f. eks. en gruppe fra Saue, Sct. Georgs gildet i Ølstykke, Ældre i bevægelse m.fl.

Alle, der kommer, er imponeret af vore små tableauer som er gjort levende med figurer.

Besøg fra skolerne sker mest i forbindelse med, at børnene har ”gamle dage” som emne i klasserne. Så kom-

mer de op på Smørum gamle Skole og hører lidt om folkeskolens historie lige fra Chr. II. til vor tid, krydret med oplevelser fra min egen skolegang (1938-1946) - dengang lærerne måtte bruge korporlig afstraffelse.

Efter den teoretiske gennemgang, kommer det mere praktiske. Så får børnene lov til at skrive med griffel på tavle, og endelig får de lov til at skrive med blæk og penneskaft, som i de gode gamle dage.

Og dagen slutter af med sodavand til alle.

På initiativ af Egedal Kommune har der været åbent to dage i skolernes sommerferie, hvor børn kunne komme fra hele kommunen. Et arrangement der vil blive gentaget næste år.

Foto:
Knud Remi Christensen

Lokalarkivet 2008

af Rolf Kjær-Hansen, arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum

Årets arbejde i Ledøje-Smørum Lokalarkiv har været præget af det fortsatte arbejde med at udvikle lokalhistorien under de nye rammer i Egedal Kommune.

Samarbejdet mellem de forskellige arkiver og museet i Egedal Kommune har forløbet således, at der er sket en udvikling af samarbejde og fælles tiltag kombineret med en styrkelse af de lokale dækningsområder og særlige kompetencer, der findes på de enkelte arkiver. For Ledøje-Smørum Lokalarkiv har det betydet en nyanskaffelse og investering i computer og programmer til videoredigering og overspilning af analoge filmmedier til digital form. En stordriftfordel vil være, at dette specialiserede udstyr findes på et enkelt af kommunes arkiver, men med tiden vil det med fordel også kunne anvendes af de andre arkiver.

Der har i år været afholdt kvartalsvise arkivmøder i Ledøje-Smørum Lokalarkiv og et enkelt fællesmøde for hele Egedal Arkiver og Museum. Dette fællesmøde indeholdt en præsentation ved centerchef, Peter Rugholm, Kultur- og fritidscenteret samt et fagligt indhold i form af en gennemgang af historiske kort og anvendelsen af disse ved arkivar Peter Korsgaard, Kort- og matrikelstyrelsen.

Ledøje-Smørum Lokalarkivs medlemskab af Organisationen af Danske Arkiver (ODA) bliver forhåbentligt i fremtiden mere udbytterigt, idet ODA i september 2008 har ansat personale til varetagelse af en sekretariatsfunktion, der hidtil har været varetaget på frivillig basis. Dette vil forhåbentlig give et løft i aktivitetsniveauet for vores fælles arkivorganisation.

Egedal Arkiver og Museum har udarbejdet en års- og udviklingsplan for 2008, der i sin helhed kan ses på Egedal Kommunes hjemmeside under Kultur og Fritid. Af fælles projekter, der arbejdes på i perioden 2008-2009 kan nævnes:

”Ledøje Kirke, en dobbeltkirke - set i europæisk perspektiv” – en udstilling, der er planlagt sammen med Stadtarchiv Goslar.

Fremstilling af en bog/publikation med turforslag til historiske seværdigheder i Egedal Kommune. Dette er afledt af den succesrige historiske bustur arkiverne arrangerede i fællesskab med de historiske foreninger i 2007.

Af årets aktiviteter på arkivet kan nævnes: 26. november 2007 blev der afholdt nostalgisk juleforedrag ved Carsten Hess om Rich's billeder og industrihistorien bag erstatningskaffe, der var en stor ting i mellemkrigsperioden og i 1950-erne. Foredraget blev holdt i Kulturhuset og trods hjemmelavet ”Bondepige med slør” var fremmødet begrænset. Fremtidige foredrag bør nok holdes i Smørum gamle Skole, hvor der er gode faciliteter til foredrag.

I løbet af foråret deltog Fredi Paludan Bentsen, Knud Remi Christensen og Rolf Kjær-Hansen i et seminar om digitale billeder, deres bevaring og udfordringer ved registrering. Seminaret, der var arrangeret af Landsforeningen til bevaring af fotografier og film, gav en god indsigt i de problemer og overvejelser, der bør foretages i forbindelse med bevaring af digitale fotos, som

arkivet jo fremover i højere og højere grad vil modtage. I Egedal Kommunes sommerferietilbud til skoleelever var der aktiviteter på museet d. 10. juli og 29. juli inkl. mulighed for at besøge Arkivet.

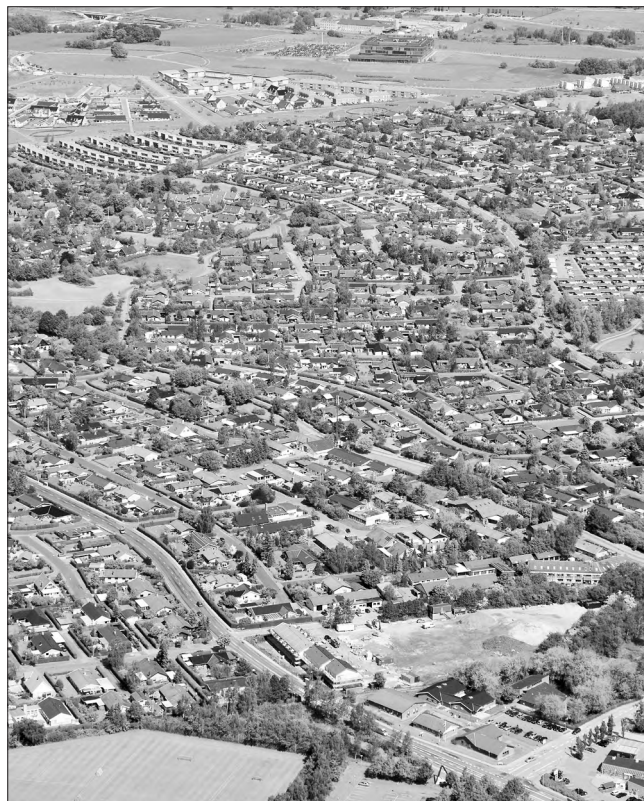
Ved Egedal Kulturnat d. 5. september deltog arkivet ved åbent hus på Smørum gamle Skole, hvor der var lejlighed til at besigtige gamle arkivalier, foto og få hjælp til historiske studier og slægtsforskning.

Ballerup Museum har til Egedal Arkiver og Museum overdraget 4 gamle byhorn fra Nybølle, Smørumnedre husmænd, Smørumnedre gårdmænd og Ledøje husmænd. Dette blev 26. september markeret ved en mindre ceremoni i Smørum gamle Skole, hvor formand for Kultur- og fritidsudvalget Jens Jørgen Nygaard på Egedal Kommunes vegne modtog byhornene. Byhornene vil efterfølgende blive udstillet i Smørum gamle Skole, men de skal først udstilles forskellige steder i Egedal, så kommunens borgere får lejlighed til at tage de fine byhorn i øjesyn.

Egedal Arkiver og Museum arbejder stadig med en fælles internetportal www.egedalhistorie.dk, hvor arkivernes hjemmeside og det digitale historiske leksikon for Egedal Kommune vil være at finde. Der har i årets løb været ført drøftelser omkring et fælles digitalt registreringssystem, men da dette er en meget vidtrækkende beslutning, er det indtil videre vedtaget at fortsætte med at anvende Arkibas 3.0 som registreringssystem. Indkomstjournalerne er nu alle registreret i Arkibas og antallet af indskannede billeder er 3.600. Næste store opgave er at overføre ca. 600 analoge tv-bånd fra Kanal Sjælland til digitale medier. Arkivet har erhvervet en CD med målebordsblade og generalkvartermesterkort over Ledøje-Smørum, Stenløse og Ølstykke, som i dag udgør Egedal Kommune, og en CD med luftfotografier

af Smørumnedre.

Også i år har samarbejdet med Ledøje-Smørum Historisk Forening og Ledøje-Smørum Slægthistoriske Forening fungeret godt i de velegnede lokaler på Smørum gamle Skole.

Luftfoto af Smørumnedre. Nederst ses en del af Idrætsanlægget, Flodvej og de nybyggede rækkehuse "Egekær". Øverst bebyggelserne på "Kong Svends Høj". På arkivet kan man se forstørrelser af de enkelte luftfotos.

Historisk Forening 2008

af Anni Agerskov og Inga Nielsen

Året 2008 blev præget af, at Per Tidgen efter 8 år forlod formandsposten og bestyrelsesarbejdet. Per har gennem årene været til stor inspiration for bestyrelsens arbejde, og det er ikke mindst hans fortjeneste, at Smørum gamle Skole er blevet smukt renoveret. Per formåede desuden at skabe et godt økonomisk grundlag for foreningen, med det resultat at Smørum gamle Skole nu fremstår som et fint lille museum, hvor udstillingerne er blevet udvidet og levendegjort ved hjælp af figurer. Et arbejde der i 2008 bliver fulgt op af en renovering af kirkerummet.

Ved konstitueringen efter generalforsamlingen i foråret blev det besluttet at Anni Agerskov og Inga Nielsen deler formandsposten. Desuden er mange formandsopgaver delt ud på resten af bestyrelsen, og alle har påtaget sig ekstraopgaver i forbindelse med formandsskiftet. Vi håber på den måde at sikre kvaliteten af bestyrelsens arbejde fremover til glæde og gavn for foreningen.

Siden sidst

Året 2007 sluttede med en godt besøgt præsentation af Årsskriftet 2007 fredag den 7. december. Det er en god og hyggelig tradition, som afslutning på årets arbejde.

Sæsonen 2008 startede den 16. januar med foredrag i Smørum gamle Skole, hvor arkæolog, Klaus Ebbesen, øste af sin store viden om døden i de danske moser i oldtiden. Det blev en levende og humoristisk beretning om moselig, om hvordan de har "overlevet", og hvordan de er blevet fundet. Desuden var det interessant at

høre om, hvordan læger, tandlæger og arkæologer samarbejder om at trække viden ud af disse fund.

Lørdag den 1. marts afholdtes den årlige generalforsamling, hvor vi hurtigt kom gennem de forskellige dagsordenspunkter. Derefter tog Per Tidgen ordet og takkede for det gode samarbejde i bestyrelsen, og Inga Nielsen takkede på bestyrelsens vegne Per for den store og betydningsfulde indsats, han har ydet gennem årene. Traditionen tro havde vi efter generalforsamlingen et kort foredrag, i år om den lille ø Nyord ved Møn, som var målet for sommerturen 2008. William Hovmand fortalte meget levende om øen og dens særpræg, og vi var dermed godt rustede til sommerturen.

Lørdag den 29. marts besøgte ca. 35 af vore medlemmer Roskilde Adelige Jomfrukloster. Godt bænket i klosterkirken fortalte klosterforvalteren om klosterets historie fra 1200-tallet over den turbulente periode omkring reformationen, hvor klosteret blev revet ned og murstenene brugt til opbygning af en herregård på grunden, til 1699, hvor herregården blev ombygget til et protestantisk jomfrukloster for adelens døtre. Besøget afsluttedes med en rundvisning, hvor især riddersalen imponerede.

Den 27. april var foreningen på besøg på Assistens Kirkegård, hvor cand. Mag Line Lærkeholm viste os rundt og fortalte levende om gravstederne og om kirkegårdens forskellige anvendelse gennem tiderne.

Sommerturen fandt sted lørdag den 31. maj og gik til Nyord, hvor William Hovmand viste rundt og fortalte om dagligdagen i byen. Bagefter spiste vi på "Lolles

Gård”, som viste sig at være helt i top med flæskesteg, som blev budt rundt tre gange, og citronfromage til dessert. Desuden besøgte vi Elmelunde Kirke, hvor vi fik gennemgået de mange interessante kalkmalerier fra Elmelundemesterens hånd. Inden vi atter drog mod Smørum, besøgte vi den smukkeste og bedst bevarede langdysse på Møn ”Grønjægers Høj”.

Den 2. september mødtes ca. 40 medlemmer på Flyvestation Værløse, idet det var sidste udkald for et besøg her, inden den lukkede. I en af hangarerne besøgte vi et filmatelier, og i kantinen viste Marco Hansen og Erik Steinmann diasshow og fortalte engageret om de fund, der er gjort i terrænet fra besættelsestiden (1940-1945). Alt i alt et spændende arrangement.

Fredag den 5. september afholdt kommunen Kulturnat. Historisk Forening bidrog med en stand i hallen, og i Smørum Gamle skole kunne man gå på skattejagt i udstillingerne, få en guidet rundvisning, prøve gamle skolefærdigheder som at skrive med pen og blæk eller holde en lille pause med kaffe og kage. Desværre blev det en lidt stille aften, men de, der dukkede op, fik en hyggelig stund.

Den 15. september fortalte konservator ved National-

museet Birgitte Faurhøj levende om restaureringen af kalkmalerierne i Smørum Kirke. Det blev et par spændende timer, hvor de fremmødte hørte om de forskellige restaureringsformer og om arbejdet med at bevare de unikke malerier både i Smørum Kirke og i landet som helhed.

Allerede den 18. september fulgte et nyt arrangement, idet Bodil Smith stod for en forberedelsesaften til portugalturen i oktober måned. Her fortalte Gregers Steendahl, der er portugalekspert, om perioden fra 1400 – 1500-tallet, hvor Portugal var en af de førende nationer i europæernes opdagelse og erobring af fjerne kontinenter. Ved en lille højtidelighed den 26. september vendte fire

byhorn fra Smørum, Ledøje og Nybølle tilbage til kommunen foranlediget af Egedal Arkiver og Museum. For overrækkelsen stod formand for Pederstrupkommiteen, Grethe Larsen, og Mette Jensen fra Ballerup Museum. For modtagelsen stor formand for Kultur- og Fritidsudvalget i Egedal kommune, Jens Jørgen Nygaard, samt Rolf Kjær-Hansen fra Egedal Arkiver og Museum. Ca. 35 – 40 medlemmer mødte op for at overvære denne

spændende begivenhed.

Dagen efter, lørdag den 27. september mødtes ca. 25 medlemmer ved Roskilde Museum. Vi blev guidet rundt i den lille, men meget interessante udstilling om, hvordan spanske soldater under fransk ledelse drog ind i Roskilde hin forårsdag i 1808. Endnu et spændende indslag om perioden i begyndelsen af 1800-tallet, som var præget af Napoleonskrigene.

Mandag den 20. oktober stod foreningen for et åbent arrangement for både medlemmer og andre interesserede, hvor Louise Kæmpe Henriksen fra Vikingemuseet fortalte om Havhingstens sejlads Glendalough tur/retur. Det var spændende at høre om rejsen og om, hvordan arkæologer og historikere henter viden om den organisation og de praktiske færdigheder, der er forudsætningen for sådan en tur.

I september 1807 bombarderede englænderne København, og store dele af byen blev raseret. Derefter gik Danmark ind i en udmærkede europæisk krig, der varede fra 1807 – 1814. Søndag den 23. november så vi udstillingen ”Toldfrihed og skattesmæk - genopbygningen af København efter bombardementet af København 1807” i Told&Skat Museet. Det var interessant at høre om, hvordan told- og skattepolitikken gjorde det muligt at genopbygge København.

Arbejdsgruppernes indsats i 2008

I det forløbne år har registrerings- og arbejdsgruppe haft mødeaftener ca. 18 gange. Sådan en aften summer huset af aktiviteter både oppe og nede. Arbejdsgruppen har haft meget travlt med bl.a. at tømme arkæologirummet, så det kunne indrettes til et større kirkerum, da vi bl.a. har modtaget et lille orgel, der skulle være plads til her. De arkæologiske ting er blevet sorteret, og de bedste er blevet anbragt i nye montre i indgangen, således

at de besøgende allerede her kan nyde godt af de fine udstillinger. Resten af arkæologieffekterne er anbragt i skuffer på første sal. Hele dette arbejde har Knud Larsen stået for. Den nye og spændende indretning af kirkerummet står Finn, Hans og Svend for. Denne gruppe har også bestået af Bent Jespersen, men han valgte efter lang og tro tjeneste at stoppe med dette arbejde til sommerferien. En stor tak til Bent for alt det han har udrettet i Smørum gamle Skole, hvor han har sat sig mange fine spor bl.a. i skolestue, køkken og stue. En stor tak skal desuden lyde til Preben Nordal for de mange ad hoc opgaver, som han har påtaget sig.

Ideerne til ændringer i vore udstillinger kommer bl.a. fra Knud Remi i samarbejde med resten af gruppen. På første sal foregår registreringen, og også her er der stor travlhed. Nogle skriver de nyindkomne effekter ind i modtagemappen, andre skriver kladden til det, der skal indskrives i computerprogrammet. Dette sidste står Elisabeth og Lisa for, mens Lis, Sonny, Line, Birgit og Anni deles om de førstnævnte opgaver. Da der er nok at gøre, opfordres alle interesserede hermed til at komme og være med i et både meningsfuldt og hyggeligt samvær med andre.

For fortsat at gøre Smørum gamle Skole til et attraktivt og hyggeligt samlingssted for foreningens medlemmer har bestyrelsen anskaffet to meget detaljerede og smukke tegninger af henholdsvis Ledøje og Smørum Kirker til ophængning i mødelokalet. Tegningerne er udført af kunstneren, Jette Købke, fra Ølstykke.

Som det fremgår af ovenstående, er det et stort og alsidigt arbejde, der foregår i forening og bestyrelse.

En stor tak til vore sponsorer, der gør det muligt at udgive Årsskrift 2008

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Buehøjgård Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Gartneriet Rosenlund v/Åge Jacobsen, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Lille Smørum Krydderurter, Skebjergvej 24, Lille Smørum

Murermester Brdr. Theisen, Rugvej 7, Smørumvang

Nordea A/S (Smørum afd.), Flodvej 75, Smørumcentret

Realmæglerne, Viggo Axelsen, Flodvej 73B, Smørumcentret

Restaurant Kongemosen, Kongemosen 1, Smørumnedre

Skorstensfejer René Tausø Bak

SKP, Tømrer- & Snedkerfirma, Tørveslettevej 5, Smørumnedre

Smørum Bøger og Papir v/Anette Brogaard, Smørumcentret

Smørum VVS, Kirkevangelen 7, Smørumovre

